

BADANIA I ANALIZY RYNKU PRACY WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

Czasopismo
Wojewódzkiego Urzędu Pracy
w Lublinie

Nr 2(02)/2014

Wydawca:

Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie
ul. Obywatelska 4, 20-092 Lublin
tel. 81 46 35 333, 81 46 35 338, tel./fax 81 46 35 332
lorp@wup.lublin.pl
sekretariat@wup.lublin.pl

Redakcja:

Grzegorz Gach, Gabriela Kasianiuk, Piotr Krzesiński,
Cezary Makowski, Mirosława Kawatek, Karolina Sokolińska

Wydawnictwo bezpłatne dostępne w wersji elektronicznej
Opracowanie graficzne i skład: True Colours s. c.

**Przedruk materiałów jest możliwy wyłącznie
za zgodą Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie
i z podaniem źródła.**

Od Wydawcy

Od Redakcji

s. 2

Sektorowe zróżnicowanie wydajności pracy w województwie lubelskim

Tomasz Kijek
Anna Nowak

s. 3

Aktywność zawodowa kobiet na lubelskim rynku pracy

Paweł Wójcik

s. 10

Przestrzenne zróżnicowanie bezrobocia w województwie lubelskim

Urszula Bronisz

s. 17

Wybrane aspekty populacji bezrobotnych z wykształceniem wyższym

Anna Stańczyk

s. 23

KAPITAŁ LUDZKI
CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA!

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Drodzy Czytelnicy

Z przyjemnością przekazuję Państwu drugi numer „**Badań i analiz rynku pracy województwa lubelskiego**” – czasopisma Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie, redagowanego przez zespół projektu badawczego „Lubelskie Obserwatorium Rynku Pracy – kontynuacja”.

W najnowszym wydaniu przedstawiamy kolejne analizy związane z rynkiem pracy województwa lubelskiego. Dbamy o unikalną formułę materiałów, które z założenia dotyczą problematyki regionalnej.

Pierwszy z artykułów poświęcony jest sektorowemu zróżnicowaniu wydajności pracy. Punktem odniesienia dla oceny sytuacji w województwie lubelskim są dane z innych województw lub wyniki ogólnopolskie. Drugi materiał porównuje aktywność zawodową kobiet i mężczyzn na lubelskim rynku pracy. W kolejnym znajdziemy m.in. analizę geograficznego zróżnicowania bezrobocia w województwie lubelskim. Ostatni artykuł również bazuje na danych dotyczących bezrobocia, zbieranych przez Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie – autorka analizuje lokalny rynek pracy przez pryzmat bezrobocia absolwentów różnych szkół wyższych oraz różnych kierunków studiów.

Zapraszam do lektury

Małgorzata Jokić

Od Redakcji

Szanowni Państwo, dziękujemy za zainteresowanie naszym czasopismem. Jego pierwszy numer pobrało ponad 600 czytelników!

Mamy nadzieję, że kolejne wydanie będzie źródłem nie tylko wiedzy, ale i inspiracji. Zachęcamy do nadsyłania własnych opracowań, które po recenzji naukowej zostaną opublikowane w kolejnych numerach czasopisma. Sekretariat redakcji: g.kasianiuk@wup.lublin.pl, tel. 81 463 53 33.

Redakcja

Sektorowe zróżnicowanie wydajności pracy...

Aktywność zawodowa kobiet...

Przestrzenne zróżnicowanie bezrobocia...

Wybrane aspekty populacji bezrobotnych...

Sektorowe zróżnicowanie wydajności pracy w województwie lubelskim

dr Tomasz Kijek, dr Anna Nowak
Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

Wprowadzenie

Wśród czynników wpływających na istnienie i utrzymanie nierówności regionalnych w zakresie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego wymienia się zróżnicowanie produktywności w niektórych lub we wszystkich sektorach gospodarczych¹. Latruffe² definiuje produktywność jako zdolność czynników produkcji do wytwarzania produkcji. Produktywność jest ponadto miarą konkurencyjności. Komisja Europejska uważa ją za najbardziej wiarygodny wskaźnik konkurencyjności w perspekty-

wie długoterminowej³. Produktywność pracy jest cząstkową miarą oceny efektywności gospodarowania, relatywizującą wielkość wynikową produkcji (lub wartości dodanej) do pojedynczego czynnika produkcji (pracy). Miara ta w ujęciu sektorowym wskazuje na wydajność systemu gospodarczego, z jaką przekształca on pracę w wynik ekonomiczny⁴. Uważa się, iż produktywność, zwłaszcza dotycząca pracy, jest istotnym czynnikiem budowy przewagi konkurencyjnej⁵. Znaczenie poziomu wydajno-

ści pracy⁶ wynika również z faktu, iż determinuje ona produkcję, dochody i jakość życia ludności⁷.

Poziom wydajności pracy w poszczególnych sektorach gospodarki wykazuje ścisły związek z przekształceniami zachodzącymi w jej strukturze. Przekształcenia strukturalne determinowane są bowiem w głównej mierze zmianami struktury popytu wewnętrznego i zewnętrznego na produkty i usługi, a także zmianami relatywnej konkurencyjności poszczególnych sektorów gospodarczych. Czynniki te są z kolei uwarunkowane relacjami zachodzącymi pomiędzy tempem zmian, wydajności pracy i zatrudnienia, decydującymi o chłonności zatrudnieniowej poszczególnych sektorów⁸.

Poziom wydajności pracy ma rozstrzygające znaczenie dla poprawy jakości życia, redukcji ubóstwa oraz wzrostu możliwości finansowania edukacji, ochrony zdrowia i ochrony środowiska⁹. Odmienne poziomy wydajności pracy, wynikające między innymi ze zróżnicowanej struktury sektorowej, są również główną przyczyną

¹ Polyzos S., Arabatzi G., *Labor Productivity of the Agricultural Sector in Greece: Determinant Factors and Interregional Differences Analysis*. NEW MEDIT 2006, No 1, p. 59.

² Latruffe, L., *Competitiveness, Productivity and Efficiency in the Agricultural and Agri-Food Sectors*. OECD Food, Agriculture and Fisheries Papers, No. 30, OECD Publishing 2010, 19 <http://dx.doi.org/10.1787/5km91nkdt6d6-en> (dostęp: 20.10.2014).

³ Komisja Europejska, *European Competitiveness Report 2008*, European Commission, Brussels 2019, s. 7.

⁴ Wąsowicz J., *Sektorowe zróżnicowanie wydajności pracy w polskiej gospodarce* http://www.ue.katowice.pl/uploads/media/19_J.Wasowicz_Sektorowe_zroznicowanie_wydajnosci_pracy.pdf#page=1&zoom=auto,-107,842 (dostęp: 7.11.2014), s. 190-198.

⁵ Kulawik J. (2009): *System monitorowania efektywności i produktywności przedsiębiorstw rolniczych*. Zag. Ekon. Rol., z. 3, s. 34 (33-49).

⁶ W opracowaniu pojęcia produktywności i wydajności pracy traktowane są synonimicznie.

⁷ Burja C. (2012): *Determinants Of The Agricultural Productivity Growth Among Romanian Regions*. "Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica", 14(1), 217

⁸ Wąsowicz J., *Sektorowe zróżnicowanie wydajności pracy w polskiej gospodarce* http://www.ue.katowice.pl/uploads/media/19_J.Wasowicz_Sektorowe_zroznicowanie_wydajnosci_pracy.pdf#page=1&zoom=auto,-107,842 (dostęp: 7.11.2014), s. 190-198

⁹ Batóg J., Batóg B. (2009): *Analiza wydajności największych polskich przedsiębiorstw*, „Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania”, nr 15, s. 5 (5-20).

występowania znacznych międzynarodowych i regionalnych różnic w PKB per capita¹⁰. Właściwości rynku pracy, w tym wydajność pracy, jakość zasobów pracy oraz koszty siły roboczej stanowią ponadto jedno z ważnych kryteriów lokalizacji działalności gospodarczej. Czynniki te stanowią więc jeden z elementów konkurencyjności gospodarki regionów w zakresie przyciągania nowych inwestycji i rozwoju przedsiębiorstw¹¹.

Metodyka i wyniki badań

W opracowaniu poddano ocenie regionalne zróżnicowanie wydajności pracy w poszczególnych sektorach gospodarki województwa lubelskiego na tle struktury pracujących w gospodarce oraz wpływu badanych sektorów na kreowanie wartości dodanej brutto regionu. Ponadto, zbadano powiązania wydajności pracy z kosztami pracy. Przyjęto przy tym trójsektorową strukturę gospodarki, gdzie sektor I obejmuje rolnictwo, sektor II – przemysł i budownictwo, natomiast sektor III – usługi. Z uwagi na dostępność i porównywalność danych, zakres czasowy badań od-

¹⁰ Benito J. M., Ezcurra R., *Spatial Disparities in Productivity and Industry Mix. The Case of the European Regions*, Department of Economics, Universidad Pública de Navarra, Navarra 2003

¹¹ Misala J., *Istota i mierniki międzynarodowej konkurencyjności gospodarki w świetle teorii wymiany międzynarodowej* [w:] Bossak J., Bieńkowski W. (red.), *Konkurencyjność gospodarki Polski w dobie integracji z Unią Europejską i globalizacji*, tom I, SGH, Warszawa, 2001, s.103 – 125

nosi się do roku 2011. W analizach wykorzystano statystyki deskryptywne oraz funkcję regresji typu wykładniczego.

Następstwem transformacji polskiej gospodarki, integracji z Unią Europejską oraz procesów globalizacji są zmiany strukturalne przejawiające się m.in. zmianą wpływu poszczególnych sektorów na kreowanie wartości dodanej brutto (WDB). W tabeli 1. przedstawiono znaczenie poszczególnych

sektorów gospodarki województwa lubelskiego na tle kraju oraz pozostałych regionów w 2011 roku.

Jak wynika z przedstawionych danych, województwo lubelskie należy do trzech województw, obok województwa podlaskiego i warmińsko-mazurskiego, gdzie dużą rolę w tworzeniu wartości dodanej brutto ma rolnictwo. Jego udział w całkowitej WDB na Lubelszczyźnie był w 2011 roku ponad 2-krotnie wyższy niż na poziomie kraju i wyniósł

Tabela 1. Struktura wartości dodanej brutto według sektorów gospodarki w województwie lubelskim na tle pozostałych województw w 2011 roku (%)

Wyszczególnienie	Struktura wartości dodanej brutto według sektorów* (%)					
	I	II		III		
	A	B	C	D	E	F
POLSKA	4,0	25,6	8,0	28,9	10,1	23,5
dolnośląskie	2,1	36,8	7,2	23,2	8,9	21,9
kujawsko-pomorskie	5,8	26,8	8,1	28,2	8,2	23,0
lubelskie	8,7	19,7	7,6	28,4	8,9	26,8
lubuskie	4,9	30,8	7,3	26,7	8,0	22,3
łódzkie	5,2	29,3	6,9	26,6	9,9	22,0
małopolskie	2,2	23,1	10,3	29,9	7,6	26,8
mazowieckie	3,6	15,8	7,1	33,5	15,1	25,0
opolskie	5,7	30,1	8,2	25,6	6,8	23,7
podkarpackie	2,5	28,3	8,7	28,7	7,0	24,9
podlaskie	10,9	19,9	7,8	27,5	8,6	25,2
pomorskie	3,0	25,2	8,9	30	9,6	23,2
śląskie	1,0	35,3	7,8	25,9	9,7	20,3
świętokrzyskie	5,9	26,8	9,6	28,2	6,3	23,3
warmińsko-mazurskie	8,9	24,2	8,1	25,2	8,9	24,7
wielkopolskie	5,6	27,5	8,6	29,7	7,5	21,0
zachodniopomorskie	4,1	19,1	9,8	30,7	10,2	26,1

*Oznaczenia sektorów: I obejmuje: A – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo; II obejmuje: B – przemysł; C – budownictwo; III obejmuje: D – handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja; E – działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości; F – pozostałe usługi.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Sektorowe zróżnicowanie wydajności pracy...

Aktywność zawodowa kobiet...

Przestrzenne zróżnicowanie bezrobocia...

Wybrane aspekty populacji bezrobotnych...

8,7%. Charakterystyczną cechą regionu jest relatywnie mniejszy wpływ przemysłu na kreowanie wartości dodanej brutto niż w większości regionów. Sektor usług, który zgodnie z podejściem makroekonomicznym obejmuje działy gospodarki nienależące do sektora rolniczego i przemysłowego (zawierającego także budownictwo), posiadał w 2011 roku 64% udziału w strukturze wartości dodanej brutto. Struktura ta w latach 2004-2011 nie uległa na Lubelszczyźnie większym zmianom jeśli chodzi o znaczenie rolnictwa, w przypadku sektora przemysłu, wzrósł udział budownictwa z 5,3% do 7,6%. W tym samym okresie w skali kraju zmiany w strukturze WDB były bardziej wyraźne – zmalało makroekonomiczne znaczenie sektora rolnego (spadek z 5% do 4%), nastąpił wzrost roli przemysłu (zwłaszcza budownictwa – o 3 punkty procentowe) oraz zmniejszenie wpływu usług (o 2,2 punkty proc.).

Trójsektorowa struktura zatrudnienia stanowi jedną z syntetycznych miar poziomu rozwoju gospodarczego. Wyraża ona nie tylko związaną z tym strukturę popytu na towary, ale również występujące w poszczególnych sektorach tendencje w zakresie kształtowania się wydajności pracy¹². W tabeli 2. zaprezentowano strukturę zatrudnienia w poszczególnych sektorach gospodarki w województwie lubelskim na tle kraju oraz pozostałych regionów.

¹² Kwiatkowska W., Kwiatkowski E., Stasiak J., Zarychta H., *Zatrudnienie i bezrobocie: dynamika, struktura i polityka państwa*, Biała Księga: Polska – Unia Europejska. Opracowania i Analizy: Gospodarka., z. 32. Urząd Rady Ministrów. Biuro ds. Integracji Europejskiej oraz Pomocy Zagranicznej, Warszawa 1993, s. 9-10.

Tabela 2. Struktura zatrudnienia w gospodarce województwa lubelskiego na tle pozostałych województw w 2011 roku (%)

Wyszczególnienie	Struktura zatrudnienia według sektorów (%)*					
	I	II			III	
	A	B	C	D	E	F
POLSKA	17,1	20,9	6,5	24,4	3,9	27,2
dolnośląskie	8,7	25,0	6,7	25,3	4,3	29,9
kujawsko-pomorskie	15,7	23,4	6,7	23,5	3,7	26,9
lubelskie	38,3	13,0	4,9	18,0	2,5	23,3
lubuskie	11,1	26,0	6,0	25,3	3,2	28,3
łódzkie	19,2	23,2	5,3	23,0	3,4	26,0
małopolskie	22,0	17,3	7,4	23,8	3,0	26,5
mazowieckie	13,3	13,9	6,0	29,0	6,8	31,0
opolskie	16,1	24,3	7,6	21,6	2,7	27,8
podkarpackie	32,7	19,2	5,6	18,3	2,0	22,3
podlaskie	31,4	15,3	5,3	20,2	2,7	25,1
pomorskie	8,9	21,2	8,1	27,8	5,2	28,8
śląskie	6,2	29,8	7,1	25,6	3,8	27,4
świętokrzyskie	32,4	17,7	6,0	19,1	2,0	22,8
warmińsko-mazurskie	16,5	23,3	6,6	21,8	3,2	28,7
wielkopolskie	15,7	24,8	7,0	25,1	3,2	24,2
zachodniopomorskie	9,7	19,9	7,3	28,1	3,9	31,1

*oznaczenia sektorów jak w tabeli 1.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W sektorze rolnym w 2011 roku pracowało w województwie lubelskim 308 tys. osób, tj. 12,9% ogółu pracujących w tym sektorze w kraju. Oznacza to jednocześnie, że odsetek pracujących w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie był na Lubelszczyźnie najwyższy spośród 16 województw (38,3%) i ponad 2-krotnie wyższy niż

w skali całego kraju (17,1%). Przekłada się to także na znacznie niższy udział zatrudnienia w pozostałych sektorach, tj. w przemyśle i usługach.

Odsetek pracujących w przemyśle województwa lubelskiego należał do najniższych spośród województw i wynosił w 2011 roku zaledwie 13%, podczas gdy w 10 województwach przekraczał

20%. Usługi stają się wiodącym sektorem wielu gospodarek na świecie, można zauważyć coraz większe zapotrzebowanie na pracę w tym sektorze. W województwie lubelskim udział pracujących w usługach w 2011 roku wynosił 43,8%, dla porównania w kraju kształtował się na poziomie 55,5% a w województwie mazowieckim 66,8%. Jak wynika z badań innych autorów, w najbardziej rozwiniętych krajach świata zazwyczaj w sektorze I pracuje zaledwie kilka procent, a w sektorze III od 50 do 70% ogółu pracujących w gospodarce, co często nazywane jest serwicyzacją gospodarki narodowej¹³.

Efektywne wykorzystanie zasobów pracy stanowi jeden z czynników konkurencyjności regionu. W niniejszym opracowaniu wydajność pracy ustalono jako relację wartości dodanej brutto danego sektora do liczby zatrudnionych w tym sektorze (tabela 3).

Jak wynika z badań, wydajność pracy w województwie lubelskim wynosiła w 2011 roku 67241 zł/osobę i była najniższa wśród wszystkich województw. Różnica pomiędzy jej poziomem a poziomem, jaki osiągało województwo o najwyższej wydajności pracy (mazowieckie), była prawie 2-krotna. Zbliżony poziom wydajności pracy do województwa lubelskiego posiadało jedynie podkarpacie. Analizując wydajność pracy w poszczególnych sektorach badanego regionu, można zauważyć silne jej zróżnicowanie. Najmniejszą efektywnością pracy charakteryzuje się sektor rolny, gdzie analizowany wskaźnik osiągnął w 2011

¹³ Noga M., *Makroekonomia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2009, s. 58.

Tabela 3. Wydajność pracy według sektorów w województwie lubelskim na tle pozostałych województw w 2011 roku (zł/osobę)

Wyszczególnienie	Wartość dodana brutto na 1 pracującego według sektorów* (zł/osobę)					
	I	II			III	
	A	B	C	D	E	F
POLSKA	96262	24742	118393	114618	110775	81239
dolnośląskie	112350	28258	169574	116349	101453	81289
kujawsko-pomorskie	86323	32352	100735	102817	101608	73388
lubelskie	67241	17195	97450	98557	97988	72151
lubuskie	89708	42839	107569	103399	92605	70129
łódzkie	86067	24521	109068	109422	98196	72264
małopolskie	82163	9749	108116	107946	98824	79772
mazowieckie	130278	35566	149531	151692	149330	104624
opolskie	90417	35834	113242	93879	103326	75121
podkarpackie	67682	6338	93158	99021	97119	69280
podlaskie	75482	27950	97343	107490	99361	73321
pomorskie	99214	35351	118292	106449	105731	79467
śląskie	104701	19905	126267	112198	103666	75895
świętokrzyskie	72801	14215	109010	109523	103002	71641
warmińsko-mazurskie	84757	47330	90071	101784	96170	72249
wielkopolskie	91777	34755	103777	108017	106768	78175
zachodniopomorskie	96327	42583	95177	123685	104296	80072

*oznaczenia sektorów jak w tabeli 1.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

roku zaledwie 25% poziomu ogólnego wskaźnika w regionie. Wydajność pracy w przemyśle przewyższała przeciętną produktywność pracy w województwie, ale należała do pięciu województw w kraju, gdzie nie przekraczała 100 tys. zł na osobę.

Podobna sytuacja występowała w usługach, gdzie wydajność pracy była znacznie wyższa niż w rolnictwie i wyższa niż przeciętnie w regionie,

natomiast była niższa od średniej krajowej wydajności w poszczególnych sekcjach sektora usług.

Zgodnie teorią ekonomiki pracy¹⁴, poziom wydajności pracy w przemyśle oraz w pozostałych sektorach gospodarki stanowi pochodną kosz-

¹⁴ Sekuła Z., *Uwarunkowania i instrumenty polityki płac w firmie*. Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 2003, s. 18.

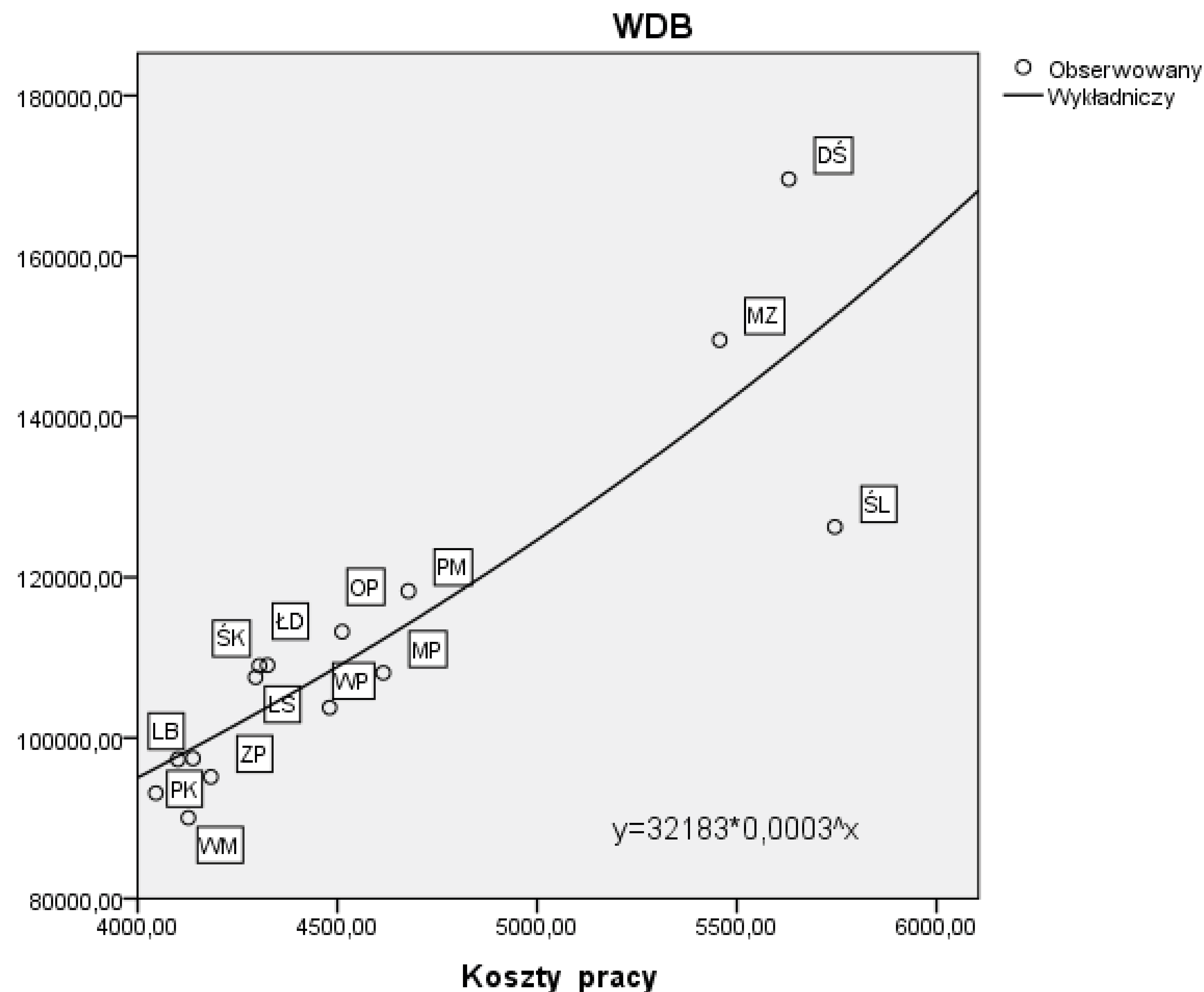

tów pracy (wynagrodzenia) przypadających na jednego pracownika¹⁵. W szerszym ujęciu relacja wydajności pracy i jej kosztów jest jednym z podstawowych czynników decydujących o rozwoju przemysłu w danym regionie/województwie. Powiązania wydajności pracy w przemyśle z kosztami pracy w układzie województw przedstawia wykres 1, przy czym wydajność pracy została obliczona jako wartość dodana brutto – WDB na jednego pracującego w 2011 roku, zaś koszty pracy są to koszty miesięczne na jednego zatrudnionego. W celu skwantyfikowania relacji pomiędzy analizowanymi zmiennymi została wyznaczona funkcja regresji typu wykładniczego, która charakteryzuje się dobrym dopasowaniem do danych empirycznych. Interpretując położenie poszczególnych punktów/województw wobec funkcji regresji należy zauważyć, że województwa znajdujące się powyżej funkcji należą do najbardziej atrakcyjnych dla rozwoju przemysłu o wysokiej wartości dodanej i odwrotnie regiony leżące poniżej wyznaczonej funkcji należy uznać za mało konkurencyjne dla rozwoju przemysłu o zaawansowanych procesach wytwórczych, a więc bardziej atrakcyjne dla działalności pracochłonnych.

Jak wynika z wykresu województwo lubelskie znalazło się na wyznaczonej funkcji regresji, co wskazuje, że jest ono relatywnie niekonkurencyjne do prowadzenia działalności przemysłowej o wysokiej wartości dodanej w porównaniu

¹⁵ Biorąc pod uwagę produktywnościową teorię wynagrodzenia czynników produkcji autorstwa J. Clarka, wydajność pracy i koszty pracy należy uznać za zmienne współzależne.

Wykres 1. Relacje wydajności i kosztów pracy w przemyśle w województwie lubelskim na tle pozostałych województw w 2011 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

z województwami leżącymi powyżej wyznaczonej funkcji, a więc przede wszystkim w stosunku do województwa mazowieckiego czy dolnośląskiego. Z drugiej strony, województwo lubelskie posiada przewagę komparatywną w zakresie lo-

kalizacji działalności przemysłowej w porównaniu z województwami znajdującymi się poniżej funkcji regresji, np. województwem warmińsko-mazurskim oraz podkarpackim. Odnosząc uzyskane wyniki do wcześniejszych opracowań nt.

relacji wydajności pracy i jej kosztów w układzie przestrzennym¹⁶ można zauważyć, że województwo lubelskie poprawiło swoją relatywną pozycję w zakresie atrakcyjności dla rozwoju przemysłu, chociaż nadal pozostaje regionem o niewielkim udziale przemysłu w strukturze gospodarczej.

Wnioski

Pomiędzy sytuacją na rynku pracy a strukturą gospodarki rozumianą jako udział poszczególnych sektorów w tworzeniu dochodu narodowego istnieje sprzężenie zwrotne. Przekształcenia strukturalne oraz postęp technologiczny determinują strukturę zatrudnienia, natomiast podaż siły roboczej kształtuje potencjalne możliwości produkcyjne. Cechy jakościowe zasobów ludzkich jako siły sprawczej procesów rozwojowych i produkcyjnych wpływają natomiast na możliwości rozwoju nowoczesnych branż.

Ze względu na odmienną strukturę gospodarczą w poszczególnych województwach przemiany w strukturze osób pracujących przebiegają w różnym tempie i mają zróżnicowany charakter. Województwo lubelskie jest regionem, który w 2011 roku zajmował 15 lokatę pod względem poziomu

PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca (26919 zł/osoba)¹⁷. Należy wiązać to ze strukturą gospodarki, tj. większym niż w większości regionów wpływem rolnictwa na kreowanie wartości dodanej brutto oraz bardzo dużym poziomem zatrudnienia w tym sektorze (ponad 1/3 ogółu pracujących). Przekłada się to na niską wydajność pracy we wszystkich sektorach gospodarki w regionie, zwłaszcza w sektorze rolnym. Należy sądzić, że jest to konsekwencją struktury zatrudnienia w gospodarce oraz poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego województwa. Proporcje, w jakich rozwijają się trzy sektory gospodarki, świadczą bowiem o poziomie rozwoju tej dziedziny, jak również o poziomie życia danego społeczeństwa. Kraje czy regiony wysoko rozwinięte charakteryzują się dużym udziałem zatrudnienia w sektorze usług. Wydaje się jednak, że warunkiem wzrostu znaczenia sektora usług zarówno w tworzeniu wartości dodanej, jak i w zatrudnieniu jest wzrost wydajności pracy w przemyśle. Wynika to z faktu, że produktywność w sektorze usług rośnie znacznie wolniej niż w przemyśle, a w wielu jego segmentach wręcz nie zmienia się w ogóle. W efekcie postęp technologiczny i wzrost wydajności pracy w przemyśle prowadzą do wzrostu cen względnych usług wobec towarów przemysłowych, co z kolei umożliwia wzrost ich relatywnego znaczenia w gospodarce i wzrost zatrudnienia w tym sektorze¹⁸.

¹⁷ Produkt Krajowy Brutto. Rachunki Regionalne w 2011 roku. GUS, US w Katowicach, Katowice 2013, s. 58.

¹⁸ Puzio-Wacławik B., *Trójsektorowa struktura zatrudnienia w Polsce na tle krajów Unii Europejskiej*. Zeszyty Naukowe Nr 4, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Kraków 2006, s. 104 (97-11)

Można założyć, że dalsze przekształcenia strukturalne w województwie lubelskim będą zmierzać do koncentracji ziemi w rolnictwie, a tym samym redukcji zatrudnienia w tym dziale gospodarki. Zgodnie z prawidłowością gospodarek rozwijających się będzie prawdopodobnie następował dalszy rozwój sektora usług oraz przemysłu zaawansowanego technologicznie, co przełoży się na wzrost zapotrzebowania na wykwalifikowaną siłę roboczą w tych sektorach.

Literatura

1. Batóg J., Batóg B. (2009): *Analiza wydajności największych polskich przedsiębiorstw*, Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, nr 15, s. 5 (5-20).
2. Benito J. M., Ezcurra R. (2003): *Spatial Disparities in Productivity and Industry Mix. The Case of the European Regions*, Department of Economics, Universidad Pública de Navarra, Navarra.
3. Burja C. (2012): *Determinants Of The Agricultural Productivity Growth Among Romanian Regions*. *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*, 14(1), 217.
4. Komisja Europejska, *European Competitiveness Report 2008*, European Commission, Brussels 2009, s. 7.
5. Kulawik J., *System monitorowania efektywności i produktywności przedsiębiorstw rolniczych*. *Zag. Ekon. Rol.* 2009, z. 3, s. 34 (33-49)
6. Kwiatkowska W., Kwiatkowski E., Stasiak J., Zarychta H., *Zatrudnienie i bezrobocie: dynamika, struktura i polityka państwa, Biała Księga: Polska – Unia Europejska*. Opracowania i Analizy: Gospodarka., z. 32. Urząd Rady Ministrów. Biuro ds. Integracji Europejskiej oraz Pomocy Zagranicznej, Warszawa 1993, s. 9-10

¹⁶ Rachwał T., Wiedermann K., Kilar W., *Wydajność i koszty pracy jako czynniki konkurencyjności przemysłu regionów Polski w Unii Europejskiej w ujęciu regionalnym* [w:] Ilnicki D., Janc K. (red.), *Przekształcenia regionalnych struktur funkcjonalno-przestrzennych: Europa bez granic – nowe wyzwania*, Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2008, s. 79-89

Sektorowe zróżnicowanie wydajności pracy...

Aktywność zawodowa kobiet...

Przestrzenne zróżnicowanie bezrobocia...

Wybrane aspekty populacji bezrobotnych...

7. Latruffe, L. (2010): *Competitiveness, Productivity and Efficiency in the Agricultural and Agri-Food Sectors*. OECD Food, Agriculture and Fisheries Papers, No. 30, OECD Publishing, 19 <http://dx.doi.org/10.1787/5km91nkdt6d6-en> (dostęp: 20.10.2014)
8. Misala J. (2001): *Istota i mierniki międzynarodowej konkurencyjności gospodarki w świetle teorii wymiany międzynarodowej* (w:) Bossak J., Bieńkowski W. (red.), *Konkurencyjność gospodarki Polski w dobie integracji z Unią Europejską i globalizacji*, tom I, SGH, Warszawa 2001, s. 103-125.
9. Noga M. (2009): *Makroekonomia*, Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2009, s. 58.
10. Polyzos S., Arabatzi G. (2006): *Labor Productivity of the Agricultural Sector in Greece: Determinant Factors and Interregional Differences Analysis*. NEW MEDIT, No 1, p. 59.
11. *Produkt Krajowy Brutto. Rachunki Regionalne w 2011 roku*. GUS, US w Katowicach, Katowice 2013, s. 58.
12. Puzio-Waławik B. (2006): *Trójsektorowa struktura zatrudnienia w Polsce na tle krajów Unii Europejskiej*, Zeszyty Naukowe Nr 4, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Kraków 2006, s. 104 (97-11).
13. Rachwał T., Wiedermann K., Kilar W., *Wydajność i koszty pracy jako czynniki konkurencyjności przemysłu regionów Polski w Unii Europejskiej w ujęciu regionalnym* [w:] Ilnicki D., Janc K. (red.), *Przekształcenia regionalnych struktur funkcjonalno-przestrzennych: Europa bez granic – nowe wyzwania*, Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2009, s. 79-89.
14. Sekuła Z., *Uwarunkowania i instrumenty polityki płac w firmie*. Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 2003, s. 18.
15. Wąsowicz J., *Sektorowe zróżnicowanie wydajności pracy w polskiej gospodarce* http://www.ue.katowice.pl/uploads/media/19_J.Wasowicz_Sektorowe_zroznicowanie_wydajnosci_pracy.pdf#page=1&zoom=auto,-107,842 (dostęp: 7.11.2014), s. 190-198.

Sektorowe zróżnicowanie wydajności pracy...

Aktywność zawodowa kobiet...

Przestrzenne zróżnicowanie bezrobocia...

Wybrane aspekty populacji bezrobotnych...

Aktywność zawodowa kobiet na lubelskim rynku pracy

mgr Paweł Wójcik

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
w Lublinie

Wstęp

Płeć jest jednym z podstawowych kryteriów decydujących o sytuacji osób na rynku pracy. W większości państw na całym świecie można zaobserwować określone tendencje w obszarze zatrudnienia kobiet i mężczyzn. Okazuje się, że kobiety wykazują słabszą aktywność zawodową, pracują w innych zawodach niż mężczyźni oraz częściej są bezrobotne. Podobnie i w Polsce kobiety pracują zawodowo rzadziej od mężczyzn, są mniej zaangażowane w poszukiwaniu pracy, a w konsekwencji są częściej bezrobotne i przejawiają niższą aktywność zawodową¹.

Tematyka aktywności zawodowej kobiet na rynku pracy podlega nieustannej dyskusji. Z jednej strony podkreśla się konieczność wprowadzenia równouprawnienia między kobietami a mężczyznami, z drugiej zaś zwraca się uwagę na występujące między płciami różnice. Niedawna wypowiedź prezydenta Turcji Recepta Tayyipa Erdogana do-

¹ Kotowska I.E., Sztanderska U., Wóycicka I., *Między domem a pracą. Rekomendacja*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2007, s. 8.

tycząca pracy kobiet wywołała wiele kontrowersji. W jednych ze swoich wystąpień prezydent stwierdził, że kobiety nie są stworzone do tych samych prac, co mężczyźni. Według niego „*Nie można obsadzić kobiety na tym samym stanowisku, co mężczyzny. To jest sprzeczne z naturą*”².

Sytuacja kobiet na polskim rynku pracy uległa zmianie wraz z przemianami społeczno-gospodarczymi. Od początku lat 90. nastąpił wzrost kosztów utrzymania i ograniczenie dostępu do instytucjonalnej opieki nad dziećmi. Kobiety znalazły się w trudniejszej sytuacji na rynku pracy, a właściwa realizacja funkcji ekonomicznej rodziny stała się bardziej skomplikowana niż dawniej³.

Zmiana gospodarcza spowodowała również, że tradycyjne oparcie rodziny wyłącznie na pracy i zarobkach mężczyzny stało się niepewne i nie-

² *Recep Tayyip Erdogan: Takie same stanowiska pracy dla kobiet i mężczyzn? To sprzeczne z naturą*, dostępny na www.polskatimes.pl.

³ Szuman A., *Praca zawodowa matek a warunki materialne rodziny*, [w:] *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, Rok LXVIII, zeszyt 4, 2006, s. 171.

wystarczające dla zabezpieczenia niezbędnych potrzeb członków rodziny. Dla większości kobiet konieczność połączenia pracy zawodowej i życia rodzinnego przestała być kwestią wyboru, a stała się normą⁴.

W niniejszym artykule dokonano analizy wybranych czynników decydujących o sytuacji kobiet na lubelskim rynku pracy. W oparciu przede wszystkim o dane średnioroczne dostępne w bazie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego⁵ zbadano aktywność zawodową kobiet w odniesieniu do aktywności zawodowej mężczyzn, ze szczególnym uwzględnieniem lat 2004-2013.

Charakterystyka lubelskiego rynku pracy

W Polsce pod koniec września 2014 r. liczba bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wyniosła 1821,9 tys. osób (w tym 952,9 tys. kobiet)⁶. Od początku roku stopa bezrobocia w kraju regularnie spada i wynosi obecnie 11,5% ludności cywilnej aktywnej zawodowo. Obecnie

⁴ Polkowska D., Łucjan I., *Przemiany aktywności zawodowej kobiet w wybranych krajach UE w świetle badań Eurostatu. Analiza porównawcza*, [w:] *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy*, Uniwersytet Rzeszowski, 2013, Zeszyt 33, s. 141.

⁵ Dane zgromadzone przez Główny Urząd Statystyczny pochodzą z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL).

⁶ *Miesięczna informacja o bezrobociu rejestrowanym w Polsce we wrześniu 2014 roku*, Główny Urząd Statystyczny, s. 1, dostępne na www.stat.gov.pl.

Sektorowe różnicowanie wydajności pracy...

Aktywność zawodowa kobiet...

Przestrzenne różnicowanie bezrobocia...

Wybrane aspekty populacji bezrobotnych...

Tabela 1. Aktywność ekonomiczna ludności w II kwartale 2014 r. wg płci

wyszczególnienie	ogółem	aktywni zawodowo			bierni zawodowo	współczynnik aktywności zawodowej	wskaźnik zatrudnienia	stopa bezrobocia
		razem	pracujący	bezrobotni				
	w tysiącach					w %		
ogółem	1963	1099	986	113	865	56,0	50,2	10,3
mężczyźni	944	599	540	59	346	63,5	57,2	9,8
kobiety	1019	500	446	54	519	49,1	43,8	10,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Aktywność ekonomiczna ludności w województwie lubelskim. Stan w II kwartale 2014 r., Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin, Wrzesień 2014 r., s. 2-3, dostępne na www.lublin.stat.gov.pl

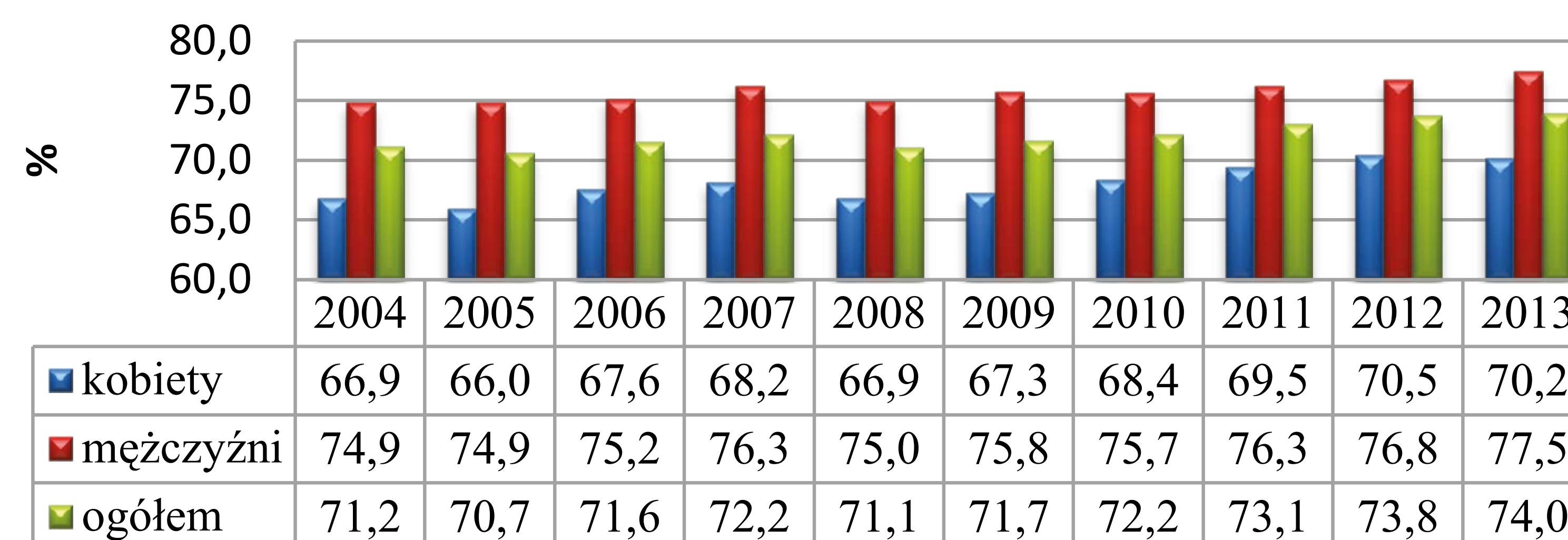
stopa bezrobocia w województwie lubelskim wynosi 12,4% z liczbą 113,9 tys. bezrobotnych osób. Porównując wielkości bezrobocia na Lubelszczyźnie do wyników osiągniętych przez pozostałe województwa, województwo lubelskie znajduje się w połowie zestawienia.

Na Lubelszczyźnie w II kwartale 2014 r. populacja osób aktywnych zawodowo liczyła łącznie 1099 tys. osób, z czego kobiety stanowiły 45% osób aktywnych zawodowo (Tabela 1.). W tym samym okresie odnotowano 865 tys. osób biernych zawodowo. Łącznie aktywni zawodowo w województwie lubelskim stanowili 6,3% ogólnej liczby aktywnych zawodowo w kraju, a osoby bierne zawodowo – 6,4%⁷.

⁷ Aktywność ekonomiczna ludności w województwie lubelskim. Stan w II kwartale 2014 r., Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin, Wrzesień 2014 r., s. 2, dostępne na www.lublin.stat.gov.pl

Przedstawione w Tabeli 1. wyniki potwierdzają ogólne tendencje dotyczące sytuacji kobiet na rynku pracy. Wykazują one niższy współczynnik aktywności zawodowej, niższy wskaźnik zatrudnienia oraz wyższą stopę bezrobocia w porównaniu z mężczyznami. Kobiety odnotowały szczególnie wysoką wartość w zakresie bierności zawodowej, stanowiąc 60% ogółu badanej populacji.

Wykres 1. Współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku produkcyjnym wg płci w %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bank Danych Lokalnych GUS

Analizując aktywność zawodową mieszkańców województwa lubelskiego w latach 2004-2013 (patrz Wykres 1.), można zauważyć jej wzrost o 2,8%, z czego wzrost poziomu aktywności zawodowej wśród kobiet nastąpił o 3,3%, i o 2,6% u mężczyzn. Biorąc pod uwagę długość badanego okresu można stwierdzić, że wzrost aktywności zawodowej w województwie lubelskim następuje powoli i jest on blisko dwukrotnie wolniejszy w porównaniu z województwem mazowieckim (5,3%), województwem świętokrzyskim (5,4%), czy województwem śląskim (5,6%)⁸.

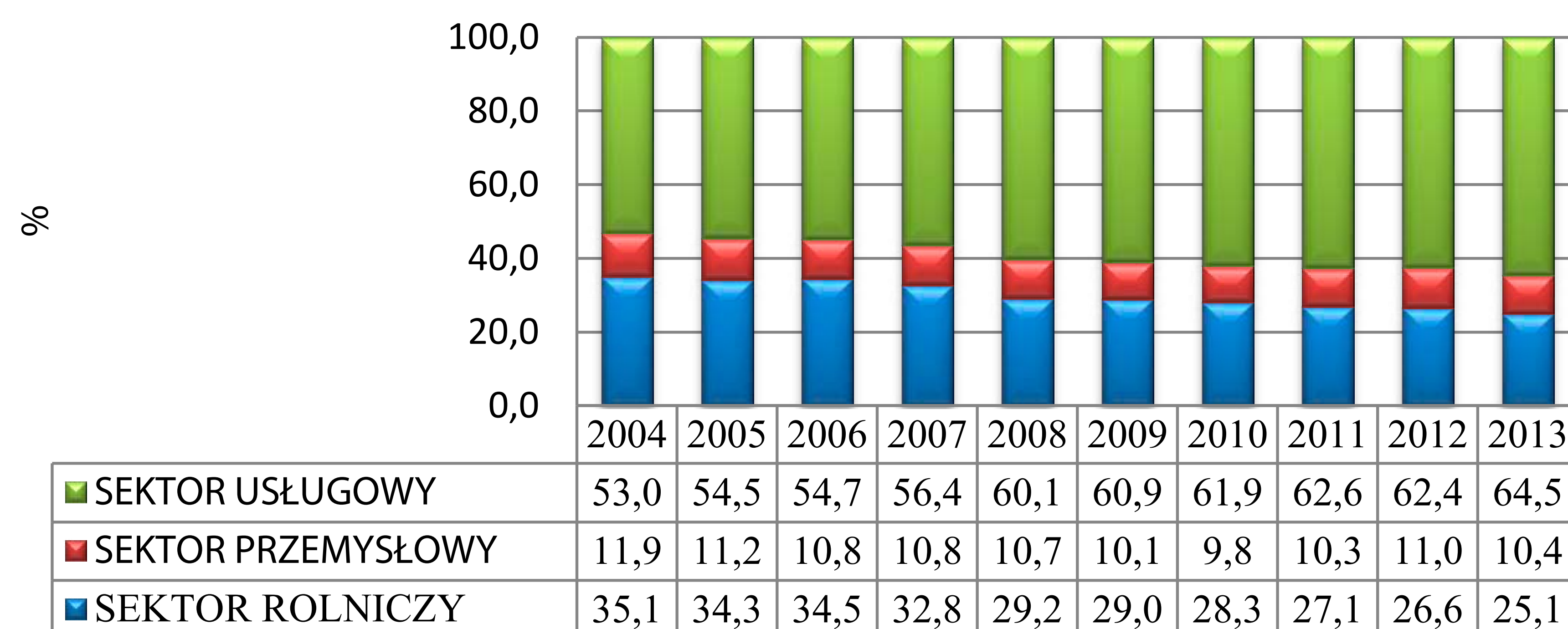
Praca zawodowa kobiet

Przy analizowaniu aktywności zawodowej kobiet bardzo często zwraca się uwagę na zagadnienie segregacji pionowej i segregacji poziomej rynku pracy. Segregacja pionowa dotyczy niskiego udziału badanej grupy w procesach podejmowania decyzji i związana jest z dostępem do awansu, zajmowaniem stanowisk kierowniczych lub decyzyjnych. Z kolei segregacja pozioma na rynku pracy oznacza przede wszystkim podział sektorów gospodarki oraz zawodów na „męskie” i „żeńskie”.

Kobiety zamieszkałe na terenie województwa lubelskiego pracują w zdecydowanej większości w sektorze usług (Wykres 2). W latach 2004-2013 można zaobserwować wzrost zatrudnienia kobiet w sektorze usług kosztem

⁸ Bank Danych Lokalnych GUS

Wykres 2. Odsetek pracujących kobiet wg sektorów ekonomicznych w %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bank Danych Lokalnych GUS

70%, sekcja I – 67%, sekcja R – 63% i sekcja O – 59 %. Najmniej kobiet pracuje w sekcji F – 10%, sekcji B i D – 12%, sekcji H i E po 21%, sekcji J – 32% i w sekcji C – 33%.

Na podstawie powyższych danych można uznać, że występuje trwała segmentacja pozioma rynku pracy. Podział na zawody „kobiece” i „męskie” ma więc także miejsce na terenie województwa lubelskiego.

zatrudnienia w rolnictwie. Zmiana ta jest spowodowana przede wszystkim rozwojem sektora usług w polskiej gospodarce, który jest dominujący w krajach rozwiniętych. Odsetek kobiet pracujących w przemyśle jest względnie stały i wynosi od 11,9% do 10,4%. Efektem pracy większości kobiet są usługi wymagające pracy umysłowej, a nie dobra materialne, które są powstają dzięki pracy fizycznej.

Zatrudnienie kobiet w innych branżach niż mężczyźni można zauważyć na podstawie ilości pracujących kobiet według sekcji wyróżnionych przez Polską Klasyfikację Działalności 2007 (Tabela 2.). Biorąc pod uwagę liczbę zatrudnionych osób w województwie lubelskim najwięcej kobiet pracuje w sekcji A – blisko 40%, sekcji P – 13%, sekcji G – 12 %, sekcji Q – 9%, sekcji C – 7% i w sekcji O – 5% wszystkich zatrudnionych kobiet. Pozostałe 12 sekcji zatrudnia łącznie 14% kobiet. Po uwzględnieniu podziału na płeć okazuje się, że jednak najbardziej sfeminizowane branże to sekcja Q – 79% kobiet, sekcja P – 76%, sekcja K –

Tabela 2. Zatrudnienie kobiet wg Sekcji PKD 2007 rok 2012

Sekcje wg PKD 2007	opis	liczba zatrudnionych kobiet
Sekcja A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	149820
Sekcja B i D	B – Górnictwo i wydobywanie, D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1559
Sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe	27424
Sekcja E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1268
Sekcja F	Budownictwo	3475
Sekcja G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	48137
Sekcja H	Transport i gospodarka magazynowa	6862
Sekcja I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	5510
Sekcja J	Informacja i komunikacja	1998
Sekcja K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	9625
Sekcja L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	3346
Sekcja M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	7940
Sekcja N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	5298
Sekcja O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	19952
Sekcja P	Edukacja	49122
Sekcja Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	36240
Sekcja R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	3906
Sekcja S, T, U	S – Pozostała działalność usługowa, T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby, U – Organizacje i zespoły eksterytorialne	5013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bank Danych Lokalnych GUS

Sektorowe różnicowanie wydajności pracy...

Aktywność zawodowa kobiet...

Przestrzenne różnicowanie bezrobocia...

Wybrane aspekty populacji bezrobotnych...

Forma zatrudnienia kobiet

Kobiety częściej niż mężczyźni podejmują pracę w ramach elastycznych form zatrudnienia. Z jednej strony podejmowanie pracy tymczasowej jest uznawane za dowód jego uelastycznienia, jednak z drugiej oznacza brak stałości zatrudnienia ze wszystkimi jego konsekwencjami. Obok formy zatrudnienia za elastyczność na rynku pracy uważa się wymiar czasu pracy.

Okazuje się, że wymiar czasu pracy ma swoje tendencje w odniesieniu do płci. Kobiety znacznie częściej niż mężczyźni decydują się na pracę w niepełnym wymiarze czasu pracy (Tabela 3.). Można zauważyć, że w badanym okresie wzrosła liczba osób pracujących na pełnym etacie przy jednoczesnym zmniejszeniu osób zatrudnionych w niepełnym wymiarze czasu pracy. Wzrost zatrudnienia kobiet pracujących na pełnym etacie w ciągu 10 lat wyniósł 14% i był niższy od wzrostu wśród mężczyzn, który osiągnął 17%. W przypadku zatrudnienia w niepełnym wymiarze godzin w badanym okresie wśród kobiet odnotowano spadek w wysokości zatrudnienia o 39% i o 46% wśród mężczyzn.

Kobiety częściej niż mężczyźni decydują się na pracę na niepełnym etacie. Analizując powyższe dane można zauważyć stałą tendencję na lubelskim rynku pracy dotyczącą spadku zatrudnienia na niepełny etat i jednoczesny wzrost zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn.

Tabela 3. Pracujący wg wymiaru czasu pracy w tys. osób

płeć	forma zatrudnienia	rok									
		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
kobiety	pełny etat	323	327	329	371	379	368	379	373	369	376
	niepełny etat	90	94	85	82	72	81	68	64	59	55
mężczyźni	pełny etat	403	433	430	456	481	481	490	485	474	484
	niepełny etat	80	77	70	63	52	52	48	48	45	43

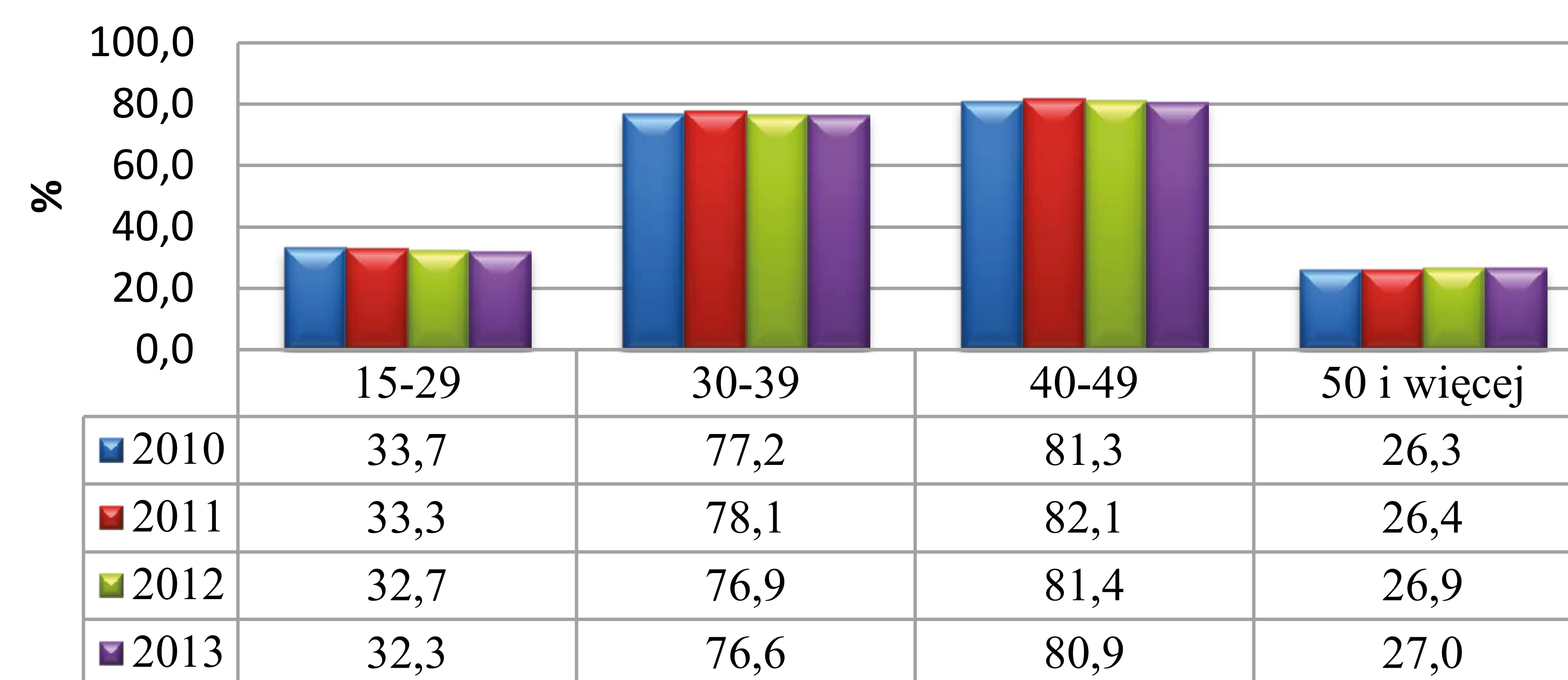
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bank Danych Lokalnych GUS

Aktywność zawodowa kobiet a wiek

Jednym z głównych czynników kształtujących aktywność zawodową kobiet jest wiek (Wykres 3). Najwyższy poziom zatrudnienia występuje u kobiet w wieku 30-49 lat. Na niski poziom zatrudnienia kobiet w wieku od 15 do 29 lat wpływa wiele czynników. Osoby młode stanowią grupę, która jest obecnie w największym stopniu dotknięta bezrobociem. Jest to także okres kształcenia się, zakładania rodzin i decydowania się na macierzyństwo. Warto zwrócić uwagę na zwiększający się średni wiek urodzenia pierwszego dziecka z 23,7 w 2000 r. do 27,0 lat w 2013 r. (w 1990 r. wynosił 23 lata)⁹.

⁹ Podstawowe informacje o rozwoju demograficznym Polski do 2013 roku, Materiały na konferencję prasową w dniu 30 stycznia 2014 r., Główny Urząd Statystyczny, s.5, dostępne na www.stat.gov.pl.

Wykres 3. Wskaźnik zatrudnienia kobiet wg wieku w %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bank Danych Lokalnych GUS

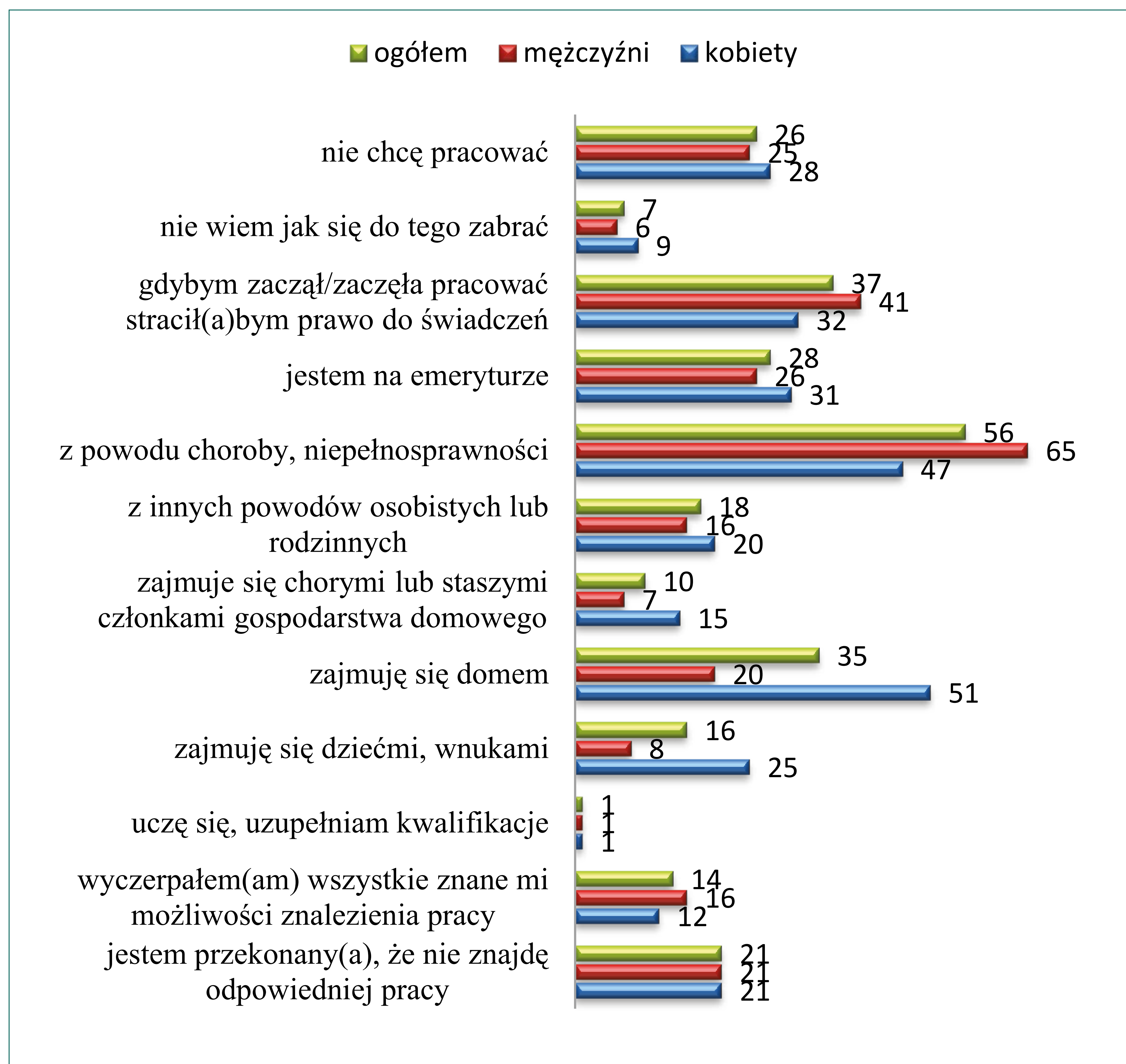
Grupę najmniej aktywnych zawodowo stanowią kobiety po 50. roku życia.

Osoby w wieku produkcyjnym po 45. roku życia określane są jako osoby w wieku niemobilnym. Wiek 45 lat oznacza w życiu zawodowym niechęć do jakichkolwiek zmian dotyczących pracy. Spadek zatrudnienia dotyczy tutaj zdecydowanie bardziej kobiet niż mężczyzn. Główną przyczyną niepodejmowania pracy w tym okresie przez

kobiety jest przede wszystkim zajmowanie się domem oraz sprawowanie opieki nad dziećmi i wnukami (wykres 4).

Wykres 4. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Dlaczego nie szuka Pan(i) pracy? w %

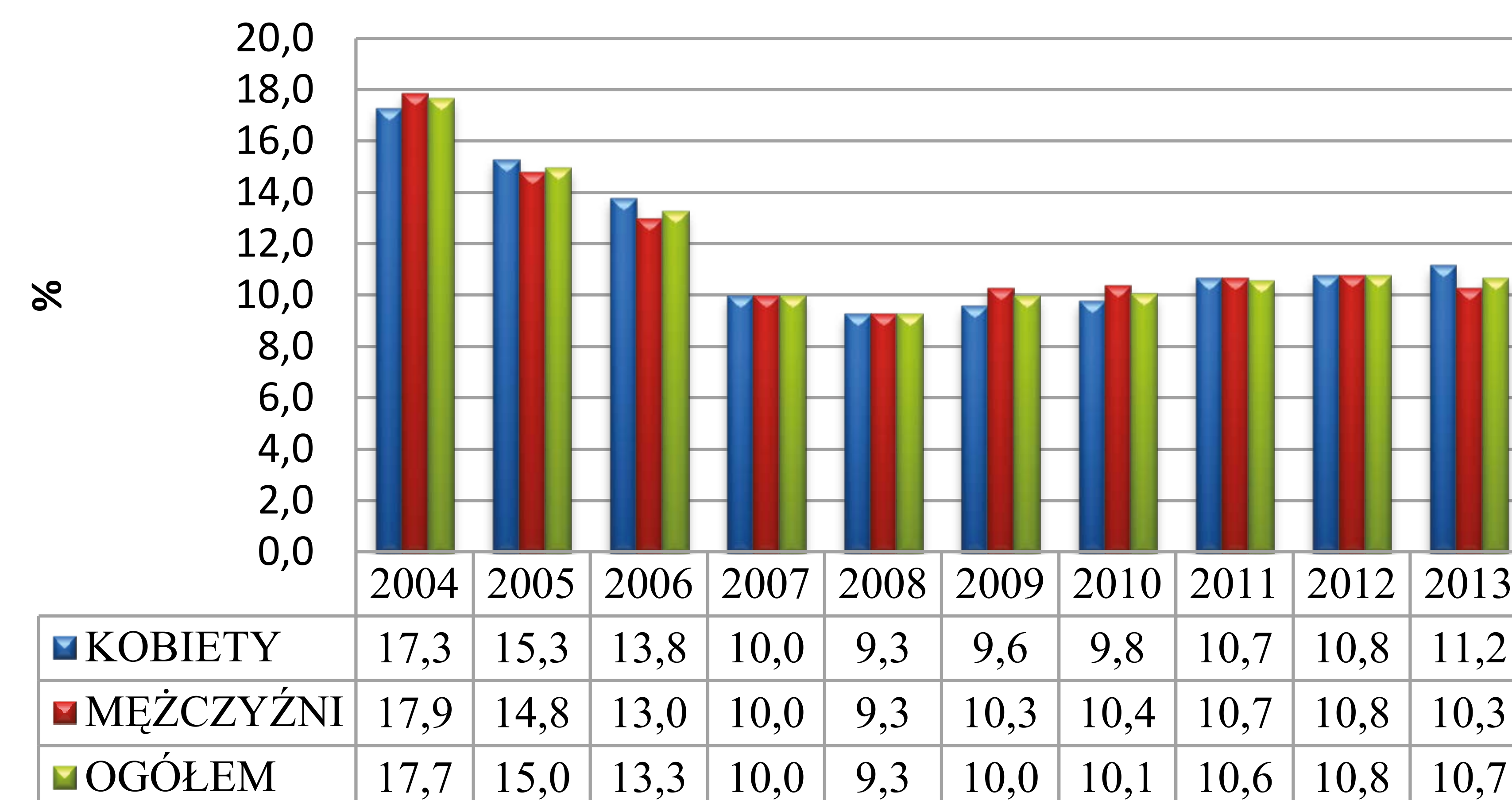

Źródło: Osoby po 45. Roku życia na rynku pracy Lubelszczyzny, Fundacja CBOS, s. 65, www.cbos.pl

Bezrobocie kobiet

W II kwartale 2014 r. stopa bezrobocia kobiet w województwie lubelskim wynosiła 10,8% i była nieznacznie większa od stopy bezrobocia wśród mężczyzn. Na podstawie analizy bezrobocia w latach 2004-2013 można zaobserwować niewielkie zróżnicowanie braku zatrudnienia ze względu na płeć (Wykres 5).

Wykres 5. Stopa bezrobocia osób w wieku produkcyjnym wg płci w %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bank Danych Lokalnych GUS

Przy analizie struktury bezrobocia warto zwrócić uwagę na czas poszukiwania pracy (Wykres 6.). Podobnie i w tym przypadku można mówić o braku znaczących różnic w czasie poszukiwania pracy między kobietami a mężczyznami.

Sektorowe zróżnicowanie wydajności pracy...

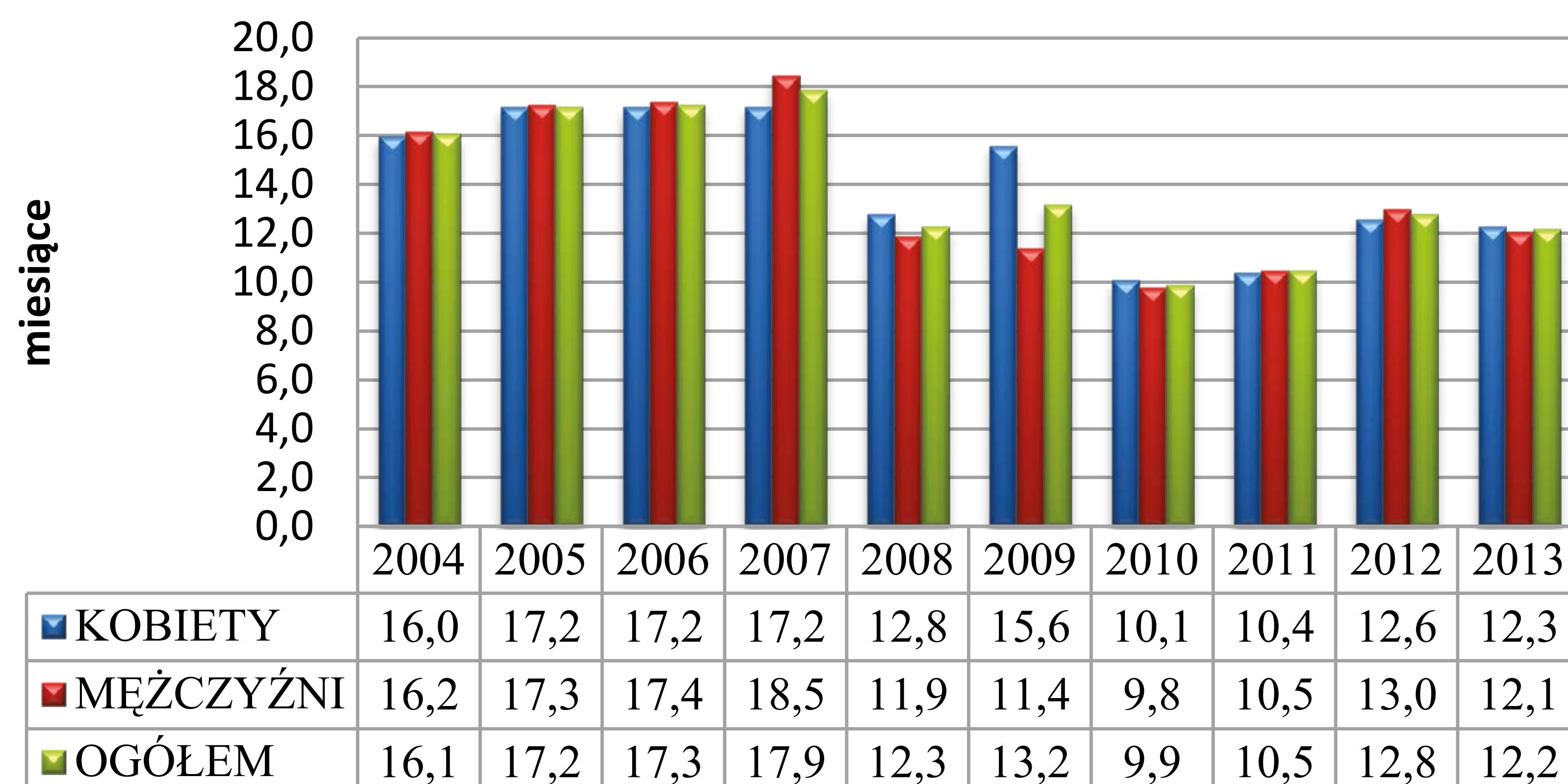
Aktywność zawodowa kobiet...

Przestrzenne zróżnicowanie bezrobocia...

Wybrane aspekty populacji bezrobotnych...

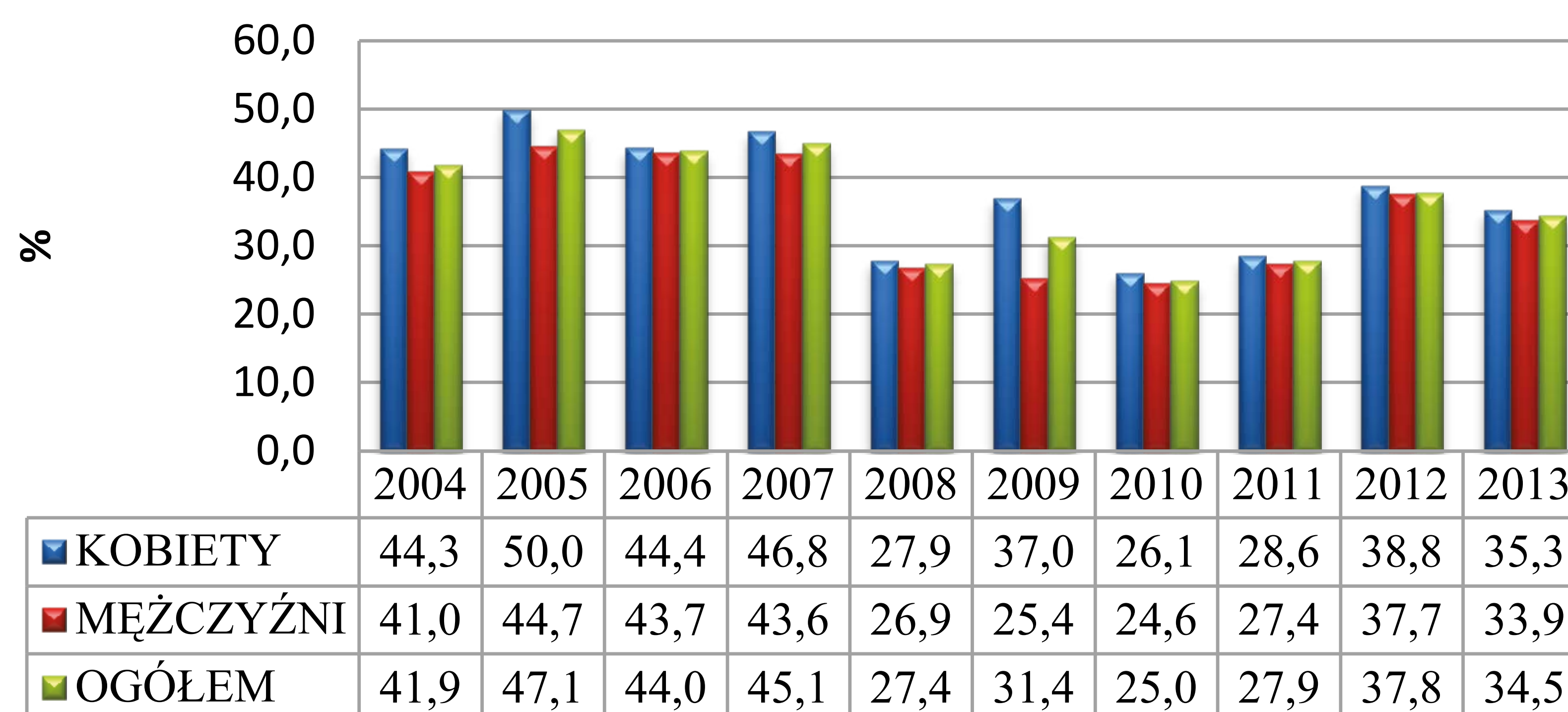

Wykres 6. Czas poszukiwania pracy wg płci w miesiącach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bank Danych Lokalnych GUS

Wykres 7. Odsetek długotrwale bezrobotnych wg płci w %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bank Danych Lokalnych GUS

Osoby długotrwale bezrobotne to osoby pozostające bez zatrudnienia przez okres co najmniej 12 miesięcy. Analiza kobiet i mężczyzn długotrwale bezrobotnych w latach 2004-2013 po raz kolejny nie wykazuje istotnych różnic w odniesieniu do płci (Wykres 7.). Można zauważyć stałą nieznaczną przewagę ilości kobiet długotrwale bezrobotnych na rynku w przeciągu badanego okresu.

Bierność zawodowa kobiet

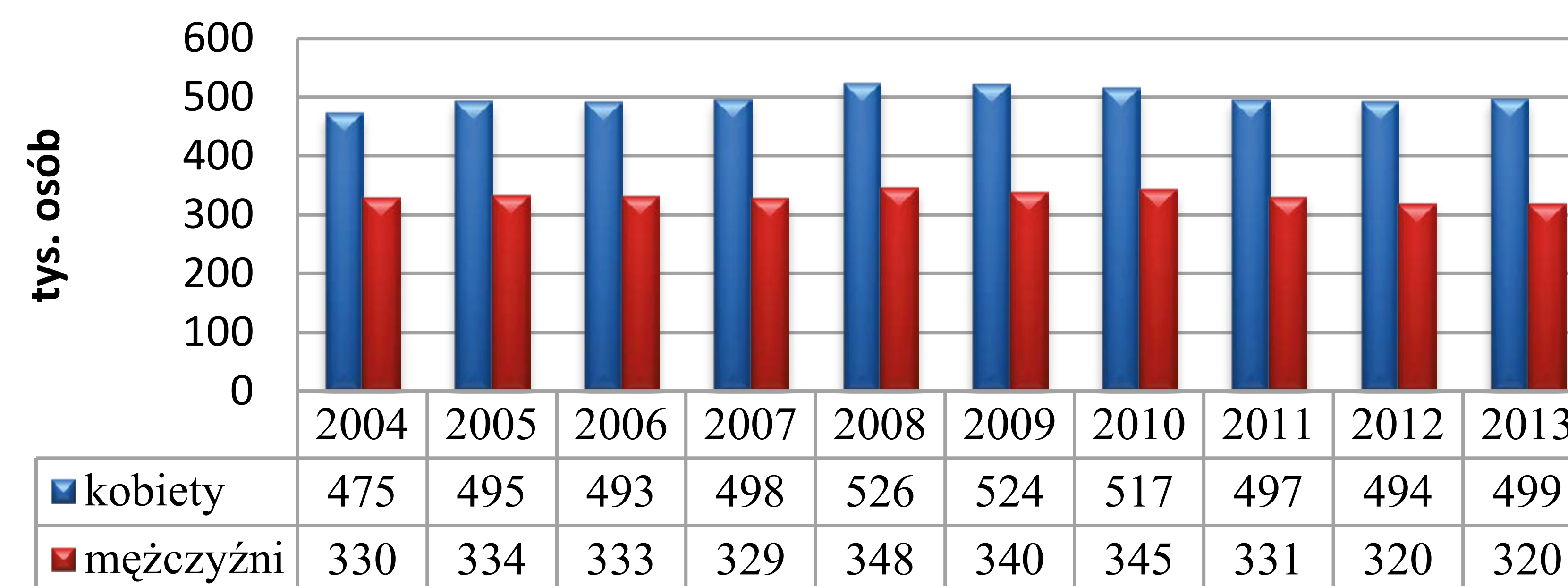
Czynnikiem, który w sposób znaczący wpływa na sytuację na rynku pracy jest bierność zawodowa. GUS określa biernych zawodowo jako osoby w wieku 15 lat i więcej, które w badanym tygodniu¹⁰:

1. Nie pracowały, nie miały pracy i jej nie poszukiwały;
2. Nie pracowały, poszukiwały pracy, ale nie były gotowe do jej podjęcia w okresie: wg BAEL w ciągu dwóch tygodni następujących po tygodniu badanym, wg NSP 2002 w tygodniu badanym lub następnym;
3. Nie pracowały i nie poszukiwały pracy, ponieważ miały pracę załatwioną i oczekiwały na jej rozpoczęcie w okresie:
  - dłuższym niż 3 miesiące,
  - do 3 miesięcy, ale nie były gotowe tej pracy podjąć (dodatkowy warunek w BAEL).

Wśród biernych zawodowo wyróżnia się grupę zniechęconych, do której należą osoby nieposzukujące pracy, ponieważ są przekonane, że jej nie znajdą. Ludność bierna zawodowo to osoby w wieku 15 lat i więcej, które nie zostały zaklasyfikowane jako pracujące lub bezrobotne.

Na przestrzeni lat 2004-2013 kobiety wykazują zdecydowanie większą bierność zawodową w porównaniu z mężczyznami (Wykres 8.).

Wykres 8. Osoby bierne zawodowo w wg płci w tys. osób

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bank Danych Lokalnych GUS

¹⁰ www.stat.gov.pl

Sektorowe zróżnicowanie wydajności pracy...

Aktywność zawodowa kobiet...

Przestrzenne zróżnicowanie bezrobocia...

Wybrane aspekty populacji bezrobotnych...

Podsumowanie

Aktywność zawodowa kobiet na rynku pracy wykazuje różnice w porównaniu z aktywnością zawodową mężczyzn. Badania CBOS pokazują jednak, że zachodzi zmiana modelu rodziny patriarchalnej w stronę związków egalitarnych, w których kobiety i mężczyźni są partnerami i w zbliżonym stopniu angażują się w sprawy rodzinne i zawodowe¹¹. Wraz ze zmianą modelu rodziny dokonuje się zmiana sytuacji kobiet na rynku pracy, jednak to rodzina ma wciąż kluczowy wpływ na ich pracę zawodową.

Kobiety zamieszkałe na terenie województwa lubelskiego są mniej aktywne zawodowo od mężczyzn. Podobnie jak mężczyźni coraz częściej odchodzą one od pracy na niepełny etat na rzecz zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy. Na lubelskim rynku pracy nie występuje również

¹¹ *O roli kobiet w rodzinie*, CBOS, BS/30/2013, Warszawa marzec 2013 s. 3-4, dostępne na www.cbos.pl.

większe zróżnicowanie ze względu na płeć w odniesieniu do stopy bezrobocia, czasu poszukiwania pracy czy w odsetku osób długotrwale bezrobotnych. Na terenie województwa można zauważyć segregację poziomą rynku pracy oznaczającą podział zawodów na „męskie” i „żeńskie”. Wyraźna różnica wynikająca z płci dotyczy niskiego poziomu aktywności zawodowej kobiet od 50 roku życia i wysokiego stopnia bierności zawodowej.

Bibliografia

1. *Aktywność ekonomiczna ludności w województwie lubelskim. Stan w II kwartale 2014 r.*, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin, wrzesień 2014 r., dostępne na www.lublin.stat.gov.pl.
2. Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl/bdl/.
3. Kotowska I. E., Sztanderska U., Wóycicka I., *Miedzy domem a pracą. Rekomendacja*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2007.
4. *Miesięczna informacja o bezrobociu rejestrowanym w Polsce we wrześniu 2014 roku*, Główny Urząd Statystyczny, dostępne na www.stat.gov.pl.
5. *O roli kobiet w rodzinie*, CBOS, BS/30/2013, Warszawa, marzec 2013, dostępne na www.cbos.pl.
6. *Osoby po 45. Roku życia na rynku pracy Lubelszczyzny*, Fundacja CBOS, dostępne na www.cbos.pl.
7. *Podstawowe informacje o rozwoju demograficznym Polski do 2013 roku*, Materiały na konferencję prasową w dniu 30 stycznia 2014 r., Główny Urząd Statystyczny, s.5, dostępne na www.stat.gov.pl.
8. Polkowska D., Łucjan I., *Przemiany aktywności zawodowej kobiet w wybranych krajach UE w świetle badań Eurostatu. Analiza porównawcza*, (w:) *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy*, Uniwersytet Rzeszowski, 2013, Zeszyt 33, s. 141-148.
9. *Recep Tayyip Erdogan: Takie same stanowiska pracy dla kobiet i mężczyzn? To sprzeczne z naturą*, dostępne na www.polskatimes.pl.
10. Szuman A., *Praca zawodowa matek a warunki materialne rodziny*, [w:] *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, Rok LXVIII, zeszyt 4, 2006, s. 149-171.

Sektorowe zróżnicowanie wydajności pracy...

Aktywność zawodowa kobiet...

Przestrzenne zróżnicowanie bezrobocia...

Wybrane aspekty populacji bezrobotnych...

Przestrzenne zróżnicowanie bezrobocia w województwie lubelskim

dr Urszula Bronisz

*Lubelski Ośrodek Badań Regionalnych, Urząd Statystyczny w Lublinie
Zakład Geografii Społeczno-Ekonomicznej
Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS*

Wprowadzenie

Jedną z podstawowych kategorii rynku pracy, a zarazem czynnikiem istotnie wpływającym na rozwój lokalnej gospodarki, jest zjawisko bezrobocia. Definiowane jako stan nierównowagi pomiędzy popytem i podażą pracy, a właściwie jako nadwyżka podaży pracy nad popytem na pracę, stanowi konsekwencję kondycji ekonomicznej danego obszaru geograficznego, a także globalnych procesów zachodzących w skali makroekonomicznej. Uwarunkowane jest szeregiem różnorodnych determinant zarówno o charakterze obiektywnym tj. m.in. obowiązującymi w danej gospodarce regulacjami, koniunkturą gospodarczą czy niedopasowaniem kwalifikacji zasobów pracy do potrzeb rynku (Żukowski 2009), jak i subiektywnym tj. niską mobilnością czy brakiem odpowiednich kwalifikacji.

Bezrobocie jest immanentną cechą gospodarki rynkowej, czynnikiem stymulującym produktywność pracy, o ile utrzymuje się na stabilnym, relatywnie niskim poziomie (Hajder 2008). Może być klasyfikowane ze względu na różne kryteria. Przyjmując

za główną zmienną różnicującą sposób równoważenia rynku pracy, można wyróżnić dwa główne typy bezrobocia. Pierwszym jest bezrobocie frykcyjne czyli przejściowe, związane najczęściej z fluktuacją kapitału ludzkiego tj. przemieszczaniem się pracowników w związku ze zmianą miejsca zatrudnienia, sektora czy branży (Obrębski 2007). Nie jest ono groźne dla gospodarki, gdyż jest tymczasowe.

Drugim rodzajem bezrobocia jest bezrobocie strukturalne. Stanowi konsekwencję niedopasowania popytu na pracę z podażą pracy w układzie regionalnym, zawodowym lub kwalifikacyjnym (Kasperski, Szczurek 2010). Ma ono charakter długotrwały, wynika ze zmian technologicznych lub branżowych i spowodowane jest brakiem kapitału lub nieodpowiednimi proporcjami w rozmieszczeniu zasobów produkcyjnych (Obrębski 2007).

Kolejnym kryterium jest czas pozostawania bez pracy. Jeśli okres ten wynosi nie dłużej niż 3 miesiące, mamy wówczas do czynienia z bezrobociem krótkookresowym. W przypadku po-

zostawiania bez pracy od 3 do 6 miesięcy możemy mówić o bezrobociu średniookresowym, a jeśli czas ten przedłuża się do 12 miesięcy – o bezrobociu długookresowym. Kryterium klasyfikacji bezrobocia jest niewątpliwie także wola osób bezrobotnych. W tym kontekście wyróżnia się bezrobocie dobrowolne – wynikające z braku chęci podjęcia pracy za oferowane przez potencjalnych pracodawców wynagrodzenie oraz bezrobocie przymusowe – będące konsekwencją braku możliwości znalezienia jakiegokolwiek pracy.

Celem prowadzonych w opracowaniu rozważań jest analiza i charakterystyka rejestrowanych przez statystykę publiczną tendencji przestrzennego zróżnicowania bezrobocia w województwie lubelskim. Jednocześnie należy podkreślić, iż uwzględnione elementy charakterystyki nie są w stanie oddać całej złożoności relacji, jakie występują między popytową a podaźową stroną rynku pracy.

W latach 2004-2008 obserwowano stałą tendencję spadku bezrobocia rejestrowanego. Rok 2009 był pierwszym, w którym odnotowano znaczący przyrost liczby bezrobotnych. W skali województwa lubelskiego wzrost ten wyniósł 15,4% w stosunku do roku 2008. W roku 2013 w województwie lubelskim zarejestrowanych było 134,0 tys. bezrobotnych, co oznaczało wzrost o 2,2% w stosunku do roku 2012 i aż o 32,0% w stosunku do rekordowo niskiego pod względem liczby zarejestrowanych bezrobotnych roku 2008. Jednakże, warto podkreślić, iż tempo wzrostu w ostatnim roku było mniejsze niż rok wcześniej, kiedy to liczba zarejestrowanych bezrobotnych zwiększyła się o 7,1%.

Sektorowe zróżnicowanie wydajności pracy...

Aktywność zawodowa kobiet...

Przestrzenne zróżnicowanie bezrobocia...

Wybrane aspekty populacji bezrobotnych...

Zjawiskiem charakterystycznym współczesnych procesów społeczno-gospodarczych jest przestrzenne zróżnicowanie tempa, skali oraz zakresu zachodzących procesów rozwojowych. Województwo lubelskie charakteryzuje się niskim poziomem urbanizacji, słabym uprzemysłowieniem oraz znaczącym udziałem rolnictwa w strukturze regionalnej gospodarki. Ponadto położenie województwa na tle kraju jest peryferyjne, zaś współpraca gospodarcza z sąsiednimi państwami mało dynamiczna.

Ryc. 1. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie lubelskim według powiatów w 2013 r. (Stan w dniu 31 XII)

W województwie lubelskim widoczny jest wysoki stopień terytorialnego zróżnicowania bezrobocia (ryc. 1.) będący konsekwencją występowania obszarów lepiej rozwiniętych oraz słabszych ekonomicznie wykazujących się niską dynamiką zmian. Jednym z czynników wpływających na taki stan rzeczy jest niewątpliwie położenie geograficzne. Na obszarach peryferyjnych i słabo rozwiniętych trudno spodziewać się dynamicznego rozwoju usług z uwagi na małą wielkość jak i chłonność rynku.

W roku 2013 w województwie lubelskim wzrost stopy bezrobocia w skali roku odnotowano w 17 powiatach. Spadek zaobserwowano jedynie w 3 powiatach tj. łukowskim, opolskim i m. Białej Podlaskiej. Najwyższy wskaźnik odnotowano we wschodnich przygranicznych powiatach województwa tj. włodawskim (24,9%), hrubieszowskim (20,7%) oraz chełmskim (20,6%), zaś najniższy w powiatach: biłgorajskim (9,4%), m. Lublin (10,1%) oraz lęczyńskim (10,5%).

Struktura bezrobocia

Do kluczowych czynników społeczno-demograficznych determinujących sytuację osób na rynku pracy należą: płeć, wiek, wykształcenie czy miejsce zamieszkania. Analizując strukturę płci osób bezrobotnych w województwie lubelskim na przestrzeni ostatnich 10 lat, można zaobserwować naprzemienną dominację mężczyzn i kobiet. W roku 2013, podobnie jak w roku 2012, to mężczyźni przeważali liczebnie, stanowiąc odpowiednio 51,6% oraz 50,9% ogółu zarejestrowanych

bezrobotnych w regionie. Jednakże w roku 2011, a także w latach 2006-2008, większość w zbiorowości zarejestrowanych bezrobotnych w województwie lubelskim stanowiły kobiety. Analizując zróżnicowanie terytorialne, można zauważyć, iż w roku 2013 jedynie w pięciu powiatach województwa odnotowano większy udział bezrobotnych kobiet, w tym największy w lęczyńskim tj. 57,7%. Z kolei najmniejszy odsetek kobiet zarejestrowano w powiecie janowskim tj. 44,0%.

W roku 2013 spośród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych zdecydowaną większość stanowiły osoby wcześniej pracujące (72,1%). Jednocześnie mniej niż 10% posiadało uprawnienia do otrzymywania świadczeń w postaci zasiłków.

Istotnym czynnikiem wpływającym na sytuację osób bezrobotnych na rynku pracy jest miejsce zamieszkania. Obecnie kluczową rolę w tworzeniu warunków rozwojowych odgrywają dynamicznie rozwijające się ośrodki miejskie. Sprzyjając innowacjom i przedsiębiorczości stanowią centra koncentracji zarówno zasobów ludzkich jak i kapitału ekonomicznego i technologicznego. Tym samym generują większe szanse oraz możliwości rozwoju na lokalnych rynkach pracy. Z kolei obszary wiejskie charakteryzują się wysokim bezrobociem sezonowym związanym z cyklicznością produkcji rolniczej oraz wysokim poziomem bezrobocia ukrytego tzw. agrarnego, nieuwzględnianego w statystykach, a związanego z występowaniem nadwyżek zatrudnienia w rolnictwie.

Województwo lubelskie jest niewątpliwie regionem o rolniczym charakterze. Świadczy o tym m.in. dużo wyższy niż w kraju udział użytkowników rol-

nych w relacji do powierzchni ogółem. W roku 2012 użytki rolne stanowiły 70,4% powierzchni geodezyjnej województwa, podczas gdy w kraju średnio 60,2%. Jednocześnie udział gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w województwie lubelskim wyniósł tylko 3,7%, podczas gdy w kraju kształtował się na poziomie 5,1%.

W roku 2013 w województwie lubelskim mieszkańcy wsi stanowili 55,4% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, podczas gdy w kraju wielkość ta kształtowała się na poziomie 44,2%. Największy udział bezrobotnych mieszkańców wsi zarejestrowano w powiatach: chełmskim (93,5%), zamojskim (88,9%) i lubelskim (88,1%).

Kolejnym czynnikiem różnicującym sytuację osób na rynku pracy jest wiek. Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat (2004-2013) zarówno w kraju, jak i w województwie lubelskim najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowili ludzie młodzi tj. poniżej 35 roku życia. Jednocześnie w całym analizowanym okresie wskaźnik dotyczący udziału ludzi młodych w zarejestrowanych bezrobotnych był wyższy w województwie lubelskim niż średnio w kraju (ryc. 2.). Warto jednakże odnotować, zarówno w skali kraju jak i województwa lubelskiego, sukcesywny spadek odsetka osób młodych pozostających bez pracy, bowiem począwszy od roku 2004 liczba ta ulegała systematycznemu zmniejszeniu, wyjątkiem były lata 2008-2009, na które przypadało spowolnienie rozwoju gospodarczego spowodowane światowym kryzysem.

Utrzymywanie się wysokiego poziomu bezrobocia wśród ludzi młodych może świadczyć o niechęci pracodawców do zatrudniania absol-

wentów wkraczających na rynek pracy, a więc osób bez doświadczenia zawodowego, a tym samym przynajmniej w początkowym okresie zatrudnienia mniej produktywnych w stosunku do osób wcześniej pracujących. Wysoki poziom bezrobocia wśród osób młodych jest problemem wymagającym kompleksowego podejścia zarówno na poziomie Unii Europejskiej, kraju jak i regionu czy danej społeczności lokalnej.

Bezrobocie w tej grupie wiekowej wynika w znacznej mierze z kumulacji wielu czynników m.in. takich jak: niski stopień uprzemysłowienia regionów, spowolnienie i kryzys gospodarczy czy niedopasowanie systemu kształcenia do zapotrzebowania dynamicznie zmieniającego się rynku. Problem ten jest szczególnie dotkliwy na terenach peryferyjnych, charakteryzujących się niskim poziomem rozwoju. W konsekwencji wpływa negatywnie na spójność społeczną, potencjał gospodarczy i konkurencyjność danego obszaru. Dlatego też konieczne są inicjatywy mające na celu aktywizację osób młodych, stymulowanie ich przedsiębiorczości (np. poprzez mikropożyczki), a także umożliwienie zdobycia doświadczenia zawodowego, w czym mają po-

Tab. 1. Wybrane wskaźniki charakteryzujące bezrobocie rejestrowane w województwie lubelskim w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
	w % ogółu bezrobotnych				
Kobiety	49,0	49,6	50,8	49,1	48,4
Mieszkający na wsi	54,0	53,5	54,4	54,9	55,4
Posiadający prawo do zasiłków	12,8	10,6	9,8	10,3	8,2
Zwolnieni z przyczyn zakładu pracy	4,1	3,3	2,5	3,6	4,2
Z wykształceniem wyższym	12,8	13,9	15,3	15,2	15,1
Bezrobotni w wieku 55-64 lat pozostający bez pracy przez okres dłuższy niż 1 rok w bezrobotnych w wieku 55-64 lat ogółem	53,3	50,5	56,7	54,7	54,2
Pozostający bez pracy dłużej niż 1 rok	31,8	32,2	39,7	41,2	44,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

móc preferencyjne programy adresowane do pracodawców. Nie bez znaczenia są także działania podejmowane przez Komisję Europejską, w tym m.in. inicjatywa na rzecz zwalczania bezrobocia wśród młodzieży pn. „Gwarancje dla młodzieży” (European Commission 2014).

W roku 2013 w województwie lubelskim liczba osób bezrobotnych w wieku 24 lata i mniej stanowiła 21,1% wszystkich bezrobotnych zarejestrowanych (w kraju 18,6%), zaś w przedziale wiekowym 25-34 lata aż 32,8% (w kraju 28,4%). Na tle województwa najmniejszym udziałem ludzi młodych (poniżej 35 roku życia) w zbiorowości zarejestrowanych bezrobotnych wyróżniała się grupa miast na prawach powiatu, w Lublinie wskaźnik wyniósł 43,8%, Zamościu – 44,2%, Białej Podlaskiej – 47,1% a Chełmie – 47,8%. W największym stopniu bezrobocie dotknęło ludzi młodych w po-

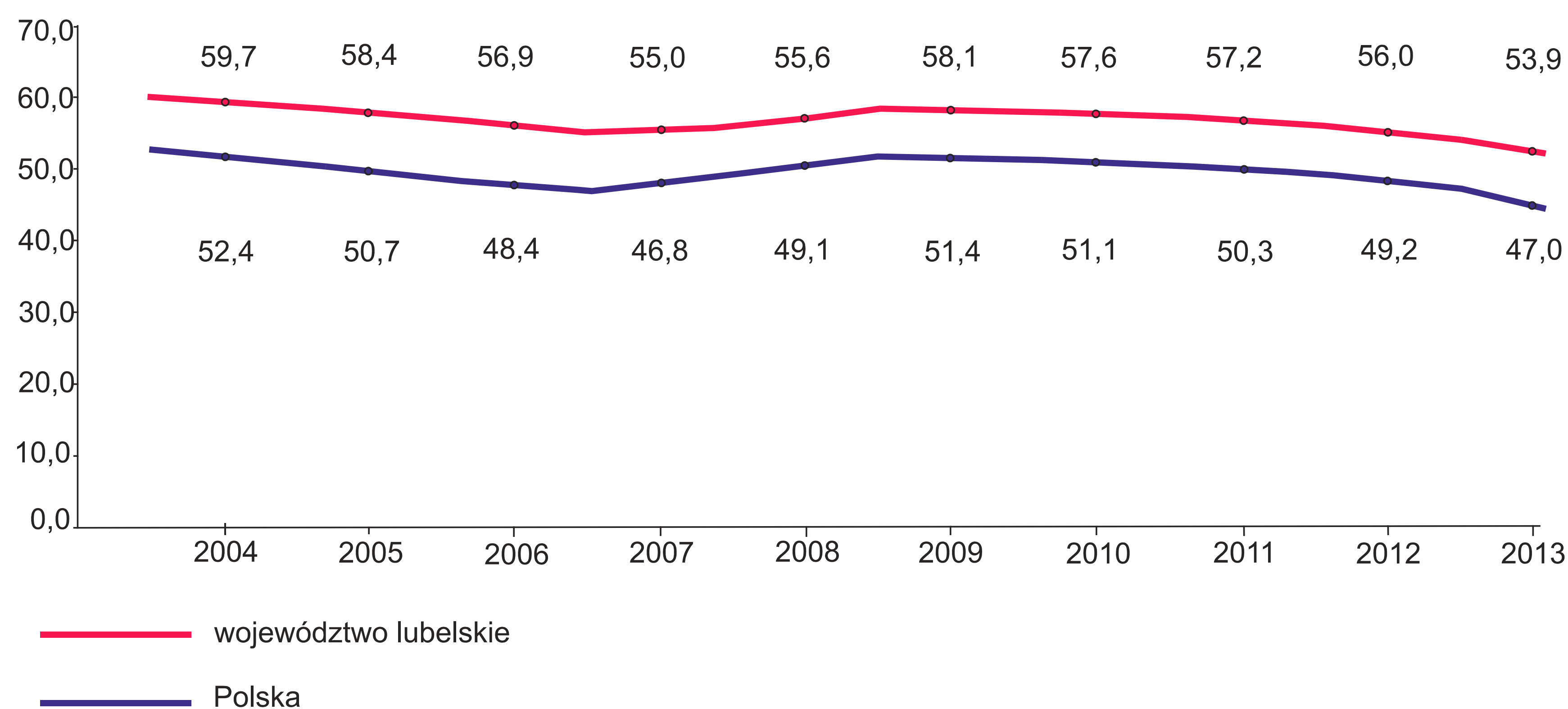
Sektorowe różnicowanie wydajności pracy...

Aktywność zawodowa kobiet...

Przestrzenne różnicowanie bezrobocia...

Wybrane aspekty populacji bezrobotnych...

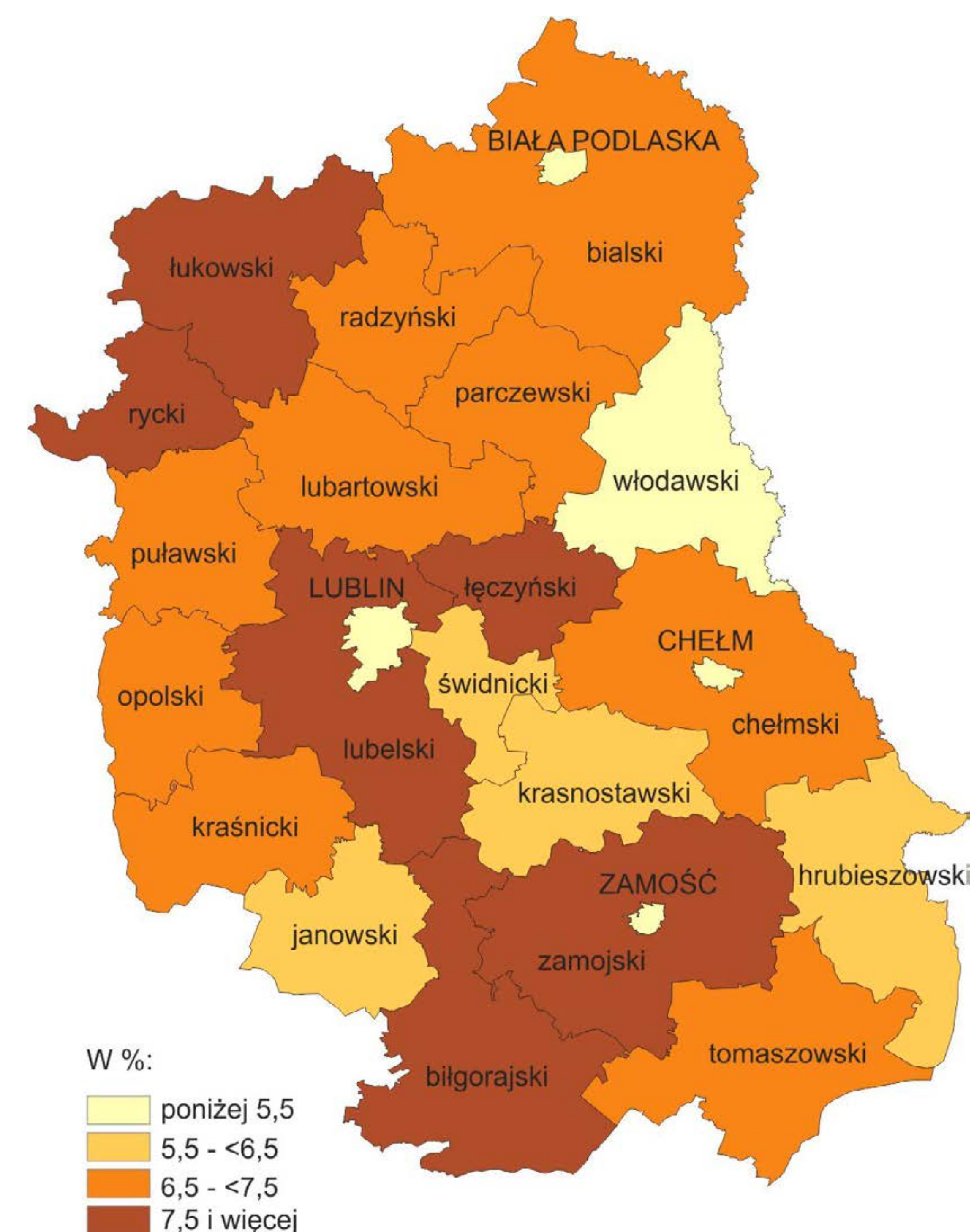
Ryc. 2. Udział ludzi młodych (poniżej 35 roku życia) w ogóle zarejestrowanych bezrobotnych w latach 2004-2013

wiatkach: lubelskim (60,8%), łęczyńskim (60,7%) i biłgorajskim (60,3%). Podobnie sytuacja wyglądała w przypadku zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów, którzy stanowili 6,9% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. Najmniejszy ich odsetek odnotowano w grupie miast na prawach powiatu, a najwyższy w powiatach biłgorajskim i łęczyńskim (ryc. 3.).

W roku 2013 zarówno w kraju jak i w województwie lubelskim najmniejszy odsetek bezrobotnych stanowiły osoby w wieku powyżej 55 lat. Udział tej grupy wiekowej w zbiorowości zarejestrowanych bezrobotnych wyniósł 14,1% w kraju i 11,2% w województwie lubelskim. Na tle województwa najmniejszym udziałem bezrobotnych w wieku powyżej 55 lat odznaczały się powiaty: łęczyński (8,0%), łukowski (8,2%) i janowski (8,8%). Z kolei najmniej korzystnie pod tym względem kształtowała się sytuacja w miastach na prawach powiatu tj. Zamościu (16,4%), Lublinie (15,7%) i Białej Podlaskiej (12,7%).

Ważnym czynnikiem wpływającym na status i pozycję na rynku pracy jest poziom wykształcenia. Jednocześnie obecność na pozycję ekonomiczną pracownika istotnie wpływa jakość posiadanego wykształcenia. Pracownicy lepiej wykwalifikowani są mniej zagrożeni bezrobociem i bardziej elastyczni na rynku pracy. Wyższe kompetencje to nie tylko prawdopodobieństwo zatrudnienia, ale także wyższe wynagrodzenie. Należy jednak pamiętać, iż wykształcenie formalne nie gwarantuje stabilnego miejsca na rynku pracy, w znacznie większym stopniu decyduje o tym posiadanie zestawów kwalifikacji z różnych obszarów zawodowych i konkretnych umiejętności pożądaných na rynku pracy. Wśród bezrobotnych zarejestrowanych w województwie lubelskim w roku 2013 najwięcej osób legitymowało się wykształceniem zawodowym (24,9%) oraz podstawowym; była też grupa osób bez wykształcenia (23,4%). Na tle województwa największym udziałem osób z wykształceniem zawodowym wyróżniały się powia-

Ryc. 3. Udział zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów wśród bezrobotnych ogółem w 2013 r.

ty: lubartowski (31,1%), włodawski (29,1%) i rycki (28,9%), a z gimnazjalnym i poniżej powiaty: radzyński (39,0%), chełmski (28,4%) i parczewski (27,9%) (ryc. 4.). Bezrobotni tej grupy zazwyczaj najdotkliwiej odczuwają skutki wahan koniunktury oraz spowolnienia gospodarczego.

Rozwój kwalifikacji zasobów pracy to także wyższa innowacyjność, produktywność, a tym samym konkurencyjność danej gospodarki. W tym

Sektorowe zróżnicowanie wydajności pracy...

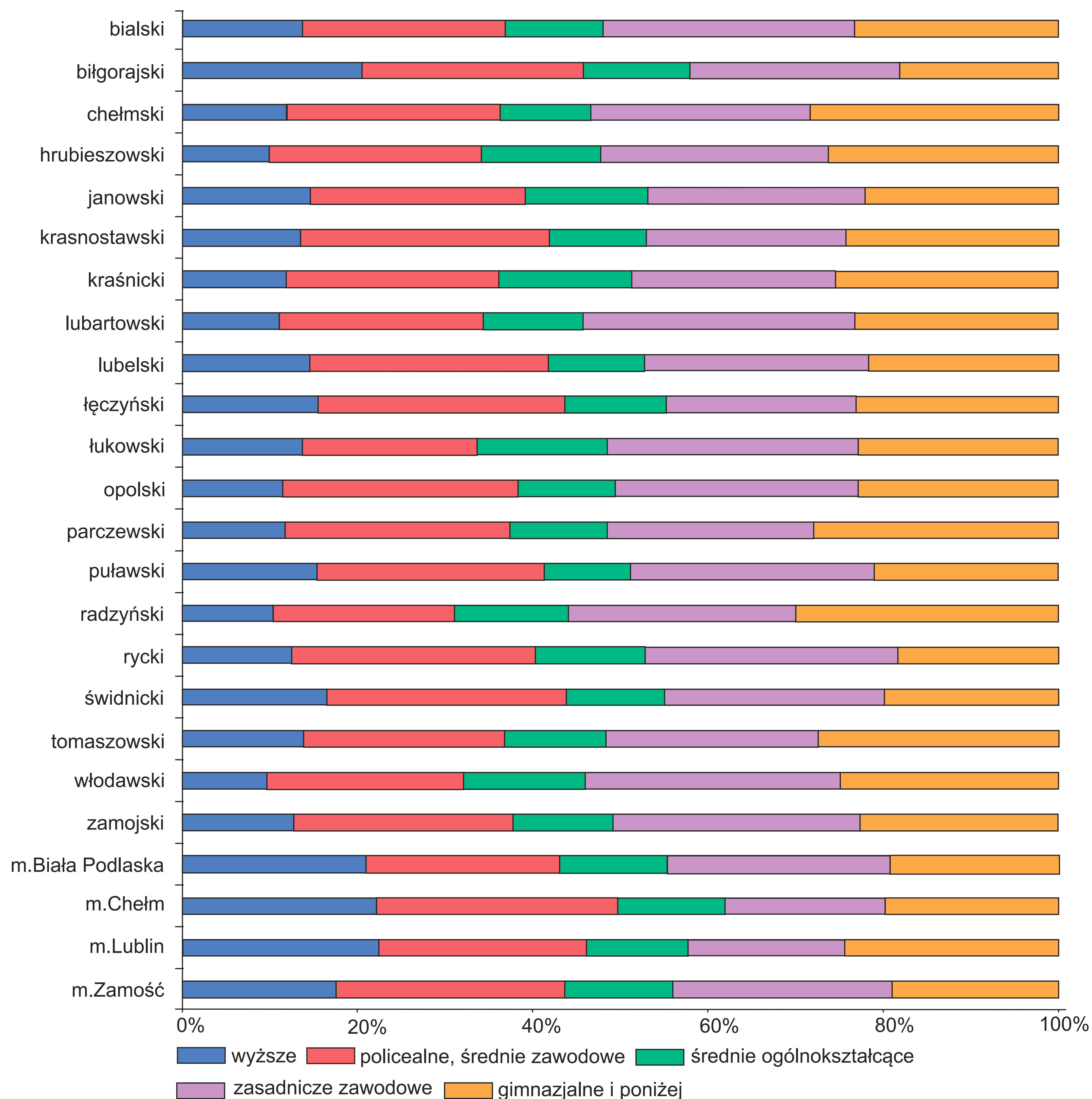
Aktywność zawodowa kobiet...

Przestrzenne zróżnicowanie bezrobocia...

Wybrane aspekty populacji bezrobotnych...

Ryc. 4. Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w województwie lubelskim według powiatów i wykształcenia w roku 2013 (Stan w dniu 31 XII)

kontekście niezwykle niepokojącym zjawiskiem jest wysoki odsetek osób z wykształceniem wyższym w strukturze osób bezrobotnych województwa. W roku 2013 w województwie lubelskim bezrobotni legitymujący się dyplomem uczelni wyższej stanowili 15,1% (w roku 2010 odsetek ten wynosił 13,9%). Na tle województwa największym odsetkiem osób z wyższym wykształceniem wyróżniały się trzy miasta na prawach powiatu tj. Lublin (22,5%), Chełm (22,2%) i Biała Podlaska (21,0%). Oznacza to niewykorzystanie dostępnego kapitału ludzkiego. Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy może być problem niedopasowania zasobów pracy do wymagań rynku pracy będący efektem niewłaściwej struktury kształcenia, systemu edukacji oraz programów kształcenia.

Zakończenie

Bezrobocie jest zjawiskiem o negatywnych skutkach zarówno społecznych, ekonomicznych, jak i politycznych. Oznacza niepełne wykorzystanie zasobów siły roboczej. Zakłóca prawidłowy rozwój i jest źródłem napięć społecznych, bowiem wpływa na możliwość zaspokajania ważnych potrzeb społecznych w różnych sferach życia, a tym samym jest przyczyną wielu problemów związanych z funkcjonowaniem całego społeczeństwa. Zjawisko bezrobocia jest niewątpliwie uznawane za jeden z głównych czynników wpływających negatywnie na rozwój społeczno-gospodarczy danego regionu. Przyczynia się do migracji, powoduje frustrację i niezadowolenie społeczne,

a w konsekwencji prowadzi do marginalizacji czy wykluczenia społecznego. Jednocześnie niejednokrotnie obszary długotrwałego bezrobocia pokrywają się z obszarami występowania ubóstwa i patologii społecznych na danym obszarze. Dlatego też tak istotne są działania mające na celu nie tylko ograniczenie negatywnych konsekwencji bezrobocia, ale również przeciwdziałanie jego rozprzestrzenianiu się. Rynek pracy województwa lubelskiego charakteryzuje się dość istotnym wewnętrznym zróżnicowaniem, co znajduje odzwierciedlenie w wysokiej rozpiętości stopy bezrobocia pomiędzy powiatami. Analizując poziom bezrobocia w regionie można zauważyć, iż powiaty o najwyższych stopach bezrobocia znajdowały się we wschodniej, przygranicznej części województwa. Niewątpliwie wysokie natężenie bezrobocia na tym obszarze wiąże się z jego specyfiką wynikającą z geograficznego usytuowania, niskiego stopnia urbanizacji, peryferyjności oraz niewystarczająco rozwiniętego sektora usług. Nie bez znaczenia jest także rolniczy charakter powiatów położonych w tej części województwa. Z ko-

lei najniższe wartości stopy bezrobocia obserwowane były na obszarach z dużymi ośrodkami miejskimi lub przemysłowymi. Na tle województwa najniższym poziomem wskaźnika wyróżniały się powiaty biłgorajski, m. Lublin i łączyński. Jednocześnie to właśnie w powiatach łączyńskim i biłgorajskim w największym stopniu bezrobocie dotknęło ludzi młodych, w tym również absolwentów wkraczających na rynek pracy.

Jedną z charakterystycznych cech lubelskiego rynku pracy jest wyższy niż średnio w kraju udział bezrobotnych z wyższym wykształceniem w strukturze zarejestrowanych bezrobotnych. Biorąc pod uwagę terytorialne zróżnicowanie zjawiska można zauważyć, iż najwyższy odsetek bezrobotnych z wyższym wykształceniem odnotowano w miastach na prawach powiatu, a więc obszarach, gdzie możliwość uzyskania dyplomu uczelni wyższej jest relatywnie łatwiejsza.

Analizując kształtowanie się bezrobocia w powiatach województwa lubelskiego w ciągu ostatnich kilku lat należy zwrócić uwagę na to, że przestrzenne zróżnicowanie jego rozmiarów i na-

teżenia nie uległo istotnym zmianom, co wynika z terytorialnego zróżnicowania stopnia rozwoju gospodarczego poszczególnych obszarów. Zachodzące zmiany są relatywnie powolne i dopiero w dłuższej perspektywie można bardziej dokładnie określić ich siłę i kierunek.

Literatura

1. Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.
2. European Commission (2014), *Preparatory Action on the Youth Guarantee First Findings Report* (<http://www.europa.eu>).
3. Hajder K., Wybrane uwarunkowania rozwoju bezrobocia w Polsce, WNPiD UAM, Poznań 2008.
4. Kasperski M., Szczurek T., *Praca i bezrobocie jako determinanty bezpieczeństwa narodowego*, WAT, Warszawa 2010.
5. Obrębski T., *Rynek pracy* [w:] *Makro i Mikroekonomia – podstawowe problemy*, S. Marciniak (red.), PWN, Warszawa 2007.
6. Żukowski M., *Ekonomia – zarys wykładu*, UMCS, Lublin 2009.

Sektorowe zróżnicowanie wydajności pracy...

Aktywność zawodowa kobiet...

Przestrzenne zróżnicowanie bezrobocia...

Wybrane aspekty populacji bezrobotnych...

Wybrane aspekty populacji bezrobotnych z wykształceniem wyższym

mgr Anna Stańczyk

Wydział Badań i Analiz, Zespół Statystyk i Analiz
Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie

Polska na tle krajów UE pod względem liczby osób z wykształceniem wyższym

W Polsce panuje przekonanie, że obecnie jest zbyt wiele osób z wykształceniem wyższym. Jednak według statystyk Polska znajduje się tylko nieco powyżej średniej UE ze względu na liczbę osób posiadających dyplom ukończenia uczelni wyższych. W krajach Unii Europejskiej udział osób w przedziale wiekowym 30-34 lat mogących pochwalić się dyplomem wyższej uczelni wyniósł w 2012 roku 36%, dla porównania w 2010 roku – 34%, a w 2005 r. – 28%. Najmniejszy odsetek wynoszący 21,7% osób z wyższym wykształceniem w tej grupie wiekowej odnotowano we Włoszech, nieco wyższy w Rumunii – 21,8%. Najwyższy w Irlandii – 51,1% oraz Cyprze – 49,9%. W Polsce omawiany wskaźnik wynosił 39,1%.

Zgodnie z przyjętą strategią Europa 2020, za siedem lat wskaźnik osób z wykształceniem wyższym w grupie wiekowej 30-34 lata w całej Unii

Europejskiej powinien wynosić 40%¹. W Polsce w latach 2002-2013 odsetek osób w wieku 30-34 lata, które ukończyły studia wyższe, zwiększył się ponad dwukrotnie i wynosił 40,5% już w 2013 r.² Celem dla Polski jest osiągnięcie pułapu 45% w 2020 r.

¹ www.forsal.pl - giełda, waluta, finanse, *Wyższe wykształcenie Polaków na tle Unii Europejskiej – statystyki*, dostęp: 16.05.2014.

² www.nauka.gov.pl. art. *Polska na czele krajów z najszybszym wzrostem liczby osób z wykształceniem wyższym*, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, dostęp: 25.11.2014.

Spadek liczby studentów na uczelniach konsekwencją niżu demograficznego

W dniu 30 XI 2013 r. w Polsce odnotowano 1.549.877³ studentów, mniej niż w 2012 r. o 127.050 osób tj. 7,6% (rok wcześniej spadek wynosił 4,9%). W liczbie studiujących przeważały kobiety, których było 905.032, tj. 58,4% (985.027 tj. 58,7% w 2012 r.). Studenci studiujący w systemie niestacjonarnym stanowili 39,4% (42,1% rok wcześniej).

Najwięcej studentów uczyło się na uczelniach z terenów województw: mazowieckiego – 18,3% (w roku ubiegłym 19,2%) ogółu studentów w kraju, małopolskiego – 12,2% (12,1% w dniu 30 XI 2012 r.), wielkopolskiego – 9,7% (poprzednim 9,5%), dolnośląskiego – 8,9% (9,2%). Najniższą popularnością cieszyły się szkoły w województwach: lubuskim – 1,1% (1,2%) ogółu studiujących w kraju, opolskim – 1,8% (1,9%), warmińsko – mazurskim – 1,8% (w poprzednim roku 2,6%). Pod względem liczby studiujących nasze województwo znajdowało się na 8. (tak jak w 2012 r.) miejscu (licząc od wskaźnika najwyższego). Procentowy udział liczby studiujących w województwie do liczby studentów w Polsce wynosił 5,3%. Liczbę studentów uczących się w poszczególnych województwach w dniu 30 IX 2013 r. oraz procentowy udział kobiet wskazano na Wykresie 1.

³ Tablica wojewódzka Tabl. 1 „Studenci według szkół i kierunków studiów (łącznie z cudzoziemcami)”, strona Urzędu Statystycznego w Lublinie, dostęp: 16.05.2014.

Sektorowe różnicowanie wydajności pracy...

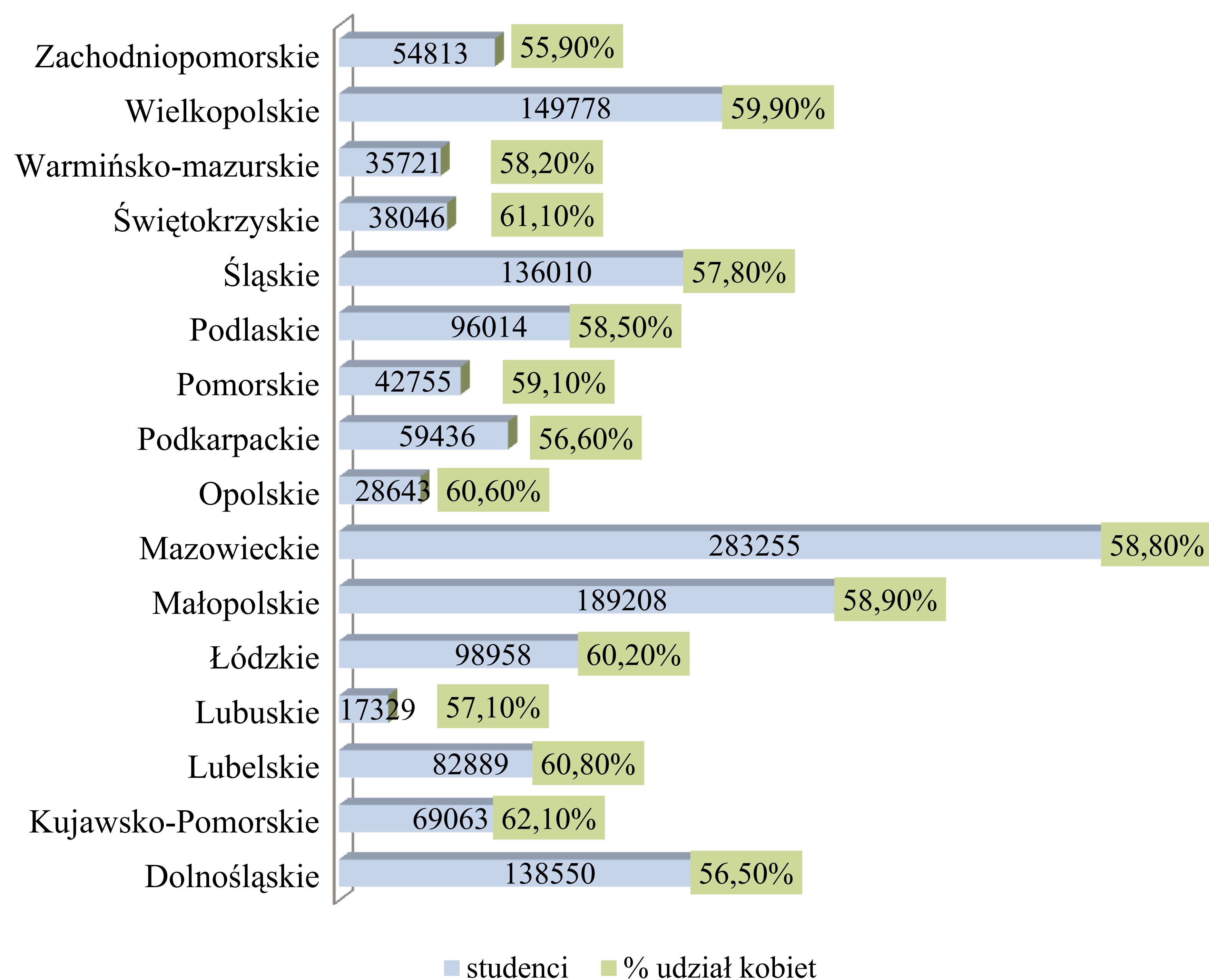
Aktywność zawodowa kobiet...

Przestrzenne różnicowanie bezrobocia...

Wybrane aspekty populacji bezrobotnych...

Wykres 1. Liczba studentów w poszczególnych województwach, w tym procentowy udział kobiet w dniu 30 IX 2013 r.

Źródło: Szkoły wyższe w województwie lubelskim w roku akademickim 2012/2013, Urząd Statystyczny Lublin, Lublin 2013, Tablica 1, str. 19, Tablica wojewódzka, Tabl. 1 „Studenci według szkół i kierunków studiów (łącznie z cudzoziemcami)” strona Urzędu Statystycznego w Lublinie, dostęp: 12.05.2014 r.

Kierunek najliczniej reprezentowany przez studentów w Polsce to zarządzanie. Na tym kierunku ponad 60,6% to studentki. Zdecydowaną większość studiujących zarządzanie (61,8%) stanowią osoby na studiach niestacjonarnych.

Największym ośrodkiem akademickim Lubelszczyzny jest miasto Lublin. W mieście tym mają główne siedziby dwie największe uczelnie województwa: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej oraz Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. Skupiają one prawie 40% studiujących w województwie.

Tabela 1. Wybrane kierunki, które generują największą liczbę studentów na uczelniach mieszczących się na terenie Polski w dniu 30 XI roku akademickiego 2012/2013

Kierunek studiów	Studenci		Studia stacjonarne		Studia niestacjonarne	
	ogółem	w tym kobiety	ogółem	w tym kobiety	ogółem	w tym kobiety
Zarządzanie	117550	71180	44960	27542	72590	43638
Pedagogika	109738	98426	42529	39347	67209	59079
Finanse i rachunkowość	63636	46718	26784	17922	36852	28796
Informatyka	62894	6296	40139	4567	22755	1729
Administracja	60076	44011	19304	13614	40772	30397

Źródło: Tablica wojewódzka, Tabl. 1 Studenci według szkół i kierunków studiów (łącznie z cudzoziemcami) strona Urzędu Statystycznego w Lublinie, dostęp: 12.05.2014

W roku akademickim 2013/2014 na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej uczyło się 25,7% (rok wcześniej 26,2%) studiujących, a na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II 16,0% (mniej o 0,9%).

W roku akademickim 2013/2014 (stan w dniu 30 XI 2013 r.) na lubelskich uczelniach kształciło się 82.889⁴ studentów, w tym 60,8% to kobiety. Jest to mniej w stosunku do roku akademickiego 2012/2013 o 7.251 osób tj. 8,0%. Na studiach pierwszego stopnia (zawodowych) z tytułem licencjata lub inżyniera kształciło się 60% studentów, na studiach drugiego stopnia z tytułem magistra 40%. W wyniku stopniowego przechodzenia uczelni na dwustopniowy system kształcenia zdecydowanie zmalał udział osób na studiach magisterskich jednolitych, a dominujące stały się studia pierwszego i drugiego stopnia⁵. Spadek studentów powoduje spadek absolwentów, których liczba w Polsce (w 2013 r. w stosunku do 2012 r.) zmniejszyła się o 30.040 tj. 6,1%, w województwie o 5,1%.

⁴ Tablica wojewódzka Tabl. 1 Studenci według szkół i kierunków studiów (łącznie z cudzoziemcami) strona Urzędu Statystycznego w Lublinie, dostęp: 12.05.2014.

⁵ Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2012/2013, Opracowanie sygnałne, Urząd Statystyczny w Lublinie, str. 1.

Bezrobocie wśród osób z wykształceniem wyższym

Na rynku pracy w Polsce i świecie zachodzą szybkie zmiany. Niezwykle istotna jest adaptacja gospodarki do realiów panujących na globalnym rynku pracy. Te ciągłe zmiany pociągają za sobą potrzebę na coraz bardziej wykwalifikowanego, wykształconego, a przede wszystkim mobilnego pracownika. Obecnie posiadanie wyższego wykształcenia nie gwarantuje znalezienia zatrudnienia. Świadczy o tym znaczna, a co najgorsze wzrastająca, liczba młodych wykształconych ludzi niemogących znaleźć zatrudnienia nie tylko w Polsce, ale i innych krajach. Najgorsza pod tym względem sytuacja występuje w Hiszpanii i Grecji, gdzie stopa bezrobocia wśród młodzieży wynosi odpowiednio 53,8% i 51,5%.⁶ a dla osób z wykształceniem wyższym w Grecji 20,3% a Hiszpanii – 16,0%.⁷

W dniu 30 września 2014 r. 12,4% zarejestrowanych bezrobotnych w Polsce posiadało wykształcenie wyższe. W ciągu ostatnich pięciu lat nastąpił wzrost o prawie 2%. W poszczególnych województwach skala bezrobocia tej grupy kształtowała się w przedziale od 8,4% dla województwa kujawsko-pomorskiego, do 15,4%⁸ w przypad-

⁶ www.stat.gov.pl, Rynek pracy Stopa bezrobocia, Tablica 2.3.2.

⁷ www.forsal.pl. – Biznes Gospodarka Świat, *Magister bez pracy. Oto mapa bezrobocia wśród osób z wykształceniem wyższym*, dostęp: 25.11 2014.

⁸ www.mpips.gov.pl Statystyka Tablica 59 – obliczenia własne.

ku województwa świętokrzyskiego. Województwo lubelskie pod względem bezrobocia wśród osób z wykształceniem wyższym w analizowanym okresie znajdowało się na drugiej pozycji po województwie świętokrzyskim z procentowym udziałem omawianej grupy do ogółu bezrobotnych wynoszącym 15,1%.

Tabela 2. Zestawienie szkół wyższych z województwa lubelskiego wg liczby bezrobotnych absolwentów oraz odsetka bezrobotnych absolwentów w stosunku do liczby absolwentów roku akademickiego 2011/2012 oraz 2012/2013

Szkoła	Liczba absolwentów roku akademickiego		Liczba bezrobotnych absolwentów w dniu 31 maja		% udział w liczbie absolwentów uczelni w roku akademickim	
	2013 r.	2014 r.	2013 r.	2014 r.	2013 r.	2014 r.
Puławska Szkoła Wyższa w Puławach	158	105	16	10	10,2	9,5
Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie	2767	2754	356	315	12,9	11,4
Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna im. J. Zamoyskiego w Zamościu	185	117	50	15	27,0	12,8
Wyższa Szkoła Stosunków Międzynarodowych i Komunikacji Społecznej w Chełmie	400	249	29	22	7,9	8,8
Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu	606	812	104	41	18,3	5,0
Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II (wcześniej Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Papieża Jana Pawła II) w Białej Podlaskiej	865	891	161	90	19,0	10,1
Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie	2949	2639	246	136	8,4	5,2
Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie	597	464	42	41	7,1	8,8
Wyższa Szkoła Nauk Społecznych w Lublinie	236	227	23	19	9,7	8,4
Wyższa Szkoła Biznesu i Administracji w Łukowie	97	86	11	5	11,3	5,8
Politechnika Lubelska	2220	2512	191	185	8,6	7,4
Wyższa Szkoła Społeczno-Przyrodnicza im. Wincentego Pola w Lublinie	821	719	103	51	12,8	7,1
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	8717	7651	915	599	10,6	7,8
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie	531	495	129	84	25,1	17,0
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie	4654	4551	405	295	8,8	6,5
Uniwersytet Medyczny w Lublinie	1545	1731	83	73	5,4	4,2
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Sz. Szymonowica w Zamościu	227	243	65	38	31,1	15,6
Lubelska Szkoła Wyższa w Rykach (do 2009 r. Wyższa Szkoła Umiejętności Pedagogicznych i Zarządzania w Rykach)	195	108	16	8	8,2	7,4
Ogółem	27770	26354	2945	2027	10,6	7,7

Źródło: Ranking szkół wyższych według poziomu bezrobocia absolwentów roku akademickiego 2012/2013, Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, Lublin 2014, s. 44

Absolwenci szkół wyższych w województwie lubelskim, skala bezrobocia

W celu lepszego zobrazowania zmian zachodzących w populacji: bezrobotnych z wykształceniem

Sektorowe różnicowanie wydajności pracy...

Aktywność zawodowa kobiet...

Przestrzenne różnicowanie bezrobocia...

Wybrane aspekty populacji bezrobotnych...

wyższym, absolwentów, studentów poszczególnych kierunków i uczelni, Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie opracował „**Ranking szkół wyższych według poziomu bezrobocia absolwentów roku akademickiego 2012/2013**” (strona internetowa: <http://www.wup.lublin.pl>. Zakładka statystyka – opracowania własne). W Rankingu posłużono się danymi dotyczącymi liczby bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach, zgodnie z definicją zawartą w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2013 r. poz. 674 z późniejszymi zmianami), sprawozdaniami statystycznymi do których podstawę prawną stanowi ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. Nr 88, poz. 439, z późniejszymi zmianami) oraz wykazem szkół wyższych, absolwentów roku akademickiego 2011/2012, kierunków przez nich ukończonych opublikowanym przez Urząd Statystyczny w Lublinie.

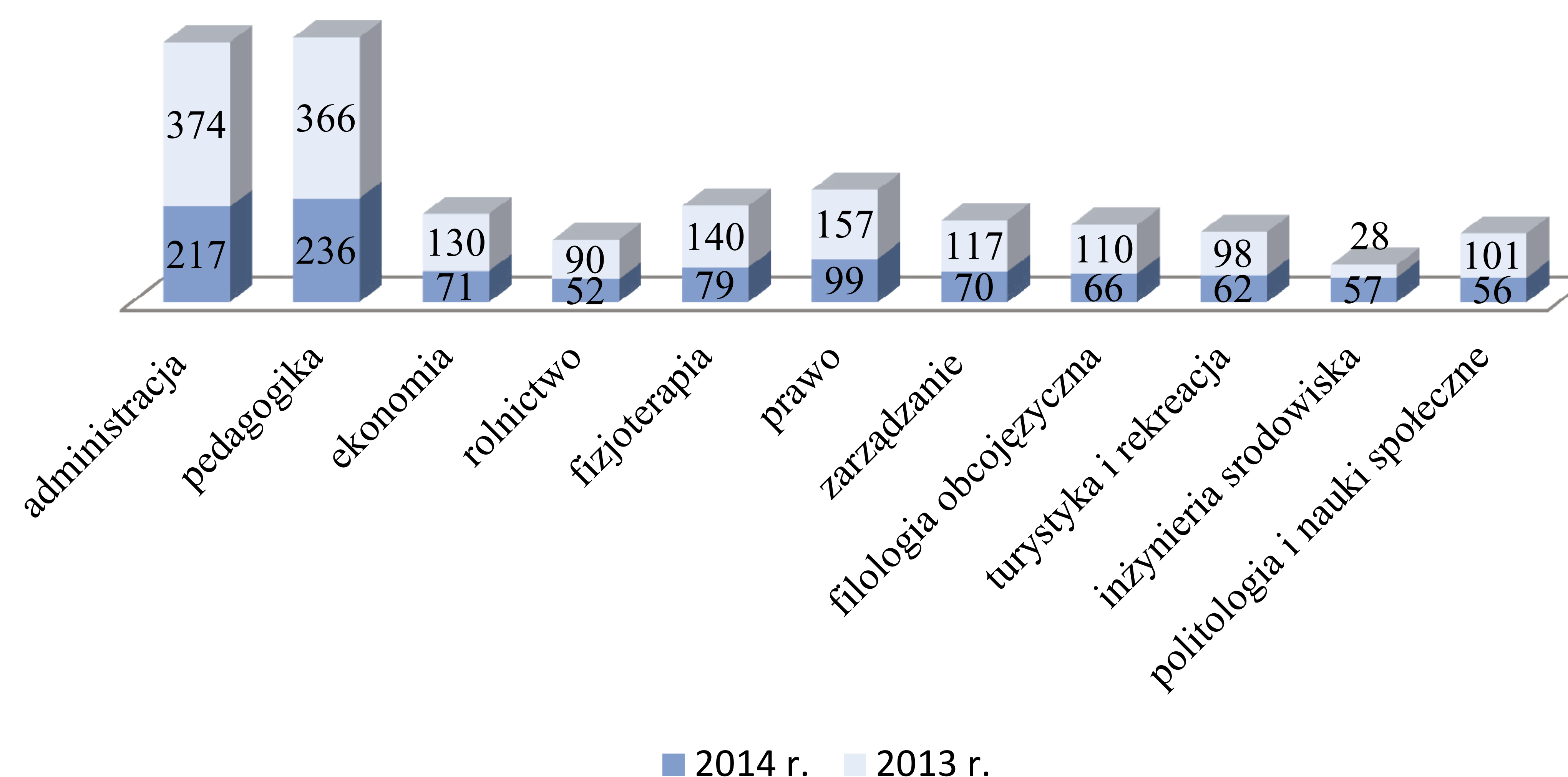
W rankingu uwzględniono 18 szkół wyższych z terenu województwa lubelskiego, spośród których odnotowano absolwentów roku akademickiego 2012/2013. W porównaniu z rokiem ubiegłym wskaźnik bezrobocia uległ obniżeniu o 2,9 pkt. procentowego (patrz Tabela 2.). Najwyższy wskaźnik bezrobocia odnotowano dla Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Chełmie – 17,0% (rok wcześniej 25,1%), Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Sz. Szymonowica w Zamościu – 15,6% (31,1% w 2013 r.), Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej im. J. Zamoyskiego w Zamościu – 12,8% (27,0%). Najniższy – 4,2% (w 2013 r. – 5,4%) wskaźnik bezrobocia jak rokrocznie odnotowano dla Uniwersytetu Medycznego.

W roku akademickim 2012/2013 uczelnie wyższe naszego województwa ukończyło 18.061 kobiet (18.948 kobiet w roku 2011/2012). W ogólnej liczbie absolwentów stanowiły one 68,5% (68,2% w roku poprzednim). Najliczniejszą grupę spośród wszystkich absolwentek stanowiły absolwentki UMCS – 5.859, tj. 32,4% (6.648 tj. 35,0% w roku akademickim 2011/2012). Bezrobocie rejestrowane w skali województwa w dniu 31 maja 2014 r. dotyczyło 7,7% (10,6% w roku ubiegłym) omawianej populacji.

Bezrobocie według ukończonych kierunków

W roku akademickim 2012/2013 najwięcej absolwentów uczelni wyższych ukończyło następujące kierunki: pedagogikę – 2.728 (mniej o 331), administrację – 1.530 (728 mniej niż w 2011/2012) absolwentów, filologię obcojęzyczną, w tym najwięcej angielską – 1.315 (mniej o 244), zarządzanie – 1.285 (więcej o 37), ekonomię – 1.112 (mniej o 142), prawo – 981 (mniej o 89), pielęgniarstwo – 966 (więcej o 253).

Wykres 2. Kierunki o najwyższej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych do 12 miesięcy od ukończenia szkoły

Źródło: Ranking szkół wyższych według poziomu bezrobocia absolwentów roku akademickiego 2012/2013, Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, Lublin 2014, s. 50

Sektorowe zróżnicowanie wydajności pracy...

Aktywność zawodowa kobiet...

Przestrzenne zróżnicowanie bezrobocia...

Wybrane aspekty populacji bezrobotnych...

Najwyższy odsetek bezrobotnych absolwentów w 2014 r. w ogólnej liczbie absolwentów odnotowano po następujących kierunkach: weterynaria – 19,0%, towaroznawstwo – 15,6%, biologia – 13,8%, stosunki międzynarodowe – 13,8%, inżynieria środowiska – 13,0%, archeologia – 12,5%, historia – 12,2% , zdrowie publiczne – 11,8%.

Natomiast w 2014 r. nie odnotowano bezrobotnych absolwentów po kierunkach: lekarsko-dentystycznym, informatyka i ekonometria, jazz i muzyka estradowa (kierunek bardzo nieliczny, ukończyło go w roku akademickim 2012/2013 jedynie 7 absolwentów). Urzędy pracy województwa lubelskiego nie odnotowały także bezrobotnych po kierunkach: mechatronika, mediteranistyka oraz przyrodoznawstwo i filozofia przyrody, były to kierunki po których na rynek pracy wyszedł dopiero pierwszy rocznik absolwentów lubelskich uczelni.

Doświadczenie i praktyki ułatwiają znalezienie pracy

Problemem dla pracodawców jest przede wszystkim brak u młodych kandydatów do pracy (nie tylko tych z wykształceniem wyższym): praktycznych umiejętności i doświadczenia. Jednakże są możliwości zdobywania ich odpowiednio wcześniej. Istnieje wiele form zatrudniania uczniów i studentów, dzięki którym mogą oni doskonalić swoje kwalifikacje zawodowe. Zaliczyć do nich można praktyki, staże oraz mniej stoso-

wany z powodu braku korzyści finansowych dla ucznia/studenta, wolontariat⁹.

Uczelnie wyższe także coraz częściej zacieśniają współpracę z pracodawcami. Mają bowiem świadomość, że rynek pracy oczekuje od absolwenta, aby ten już na studiach zdobył doświadczenie, np. odbył praktyki w dużej firmie. Zatrudnienie młodych, ale już doświadczonych pracowników oznacza dla pracodawcy mniejsze koszty wdrożenia ich do zawodu¹⁰.

Z licznych badań ankietowych wynika, że najczęstszymi wymogami pracodawców oferujących zatrudnienie są m.in.: wyższe wykształcenie, znajomość co najmniej jednego języka obcego, biegła obsługa komputera oraz doświadczenie w branży (33% badanych pracodawców)¹¹, które trudno jest zdobyć osobom uczącym się. Z drugiej strony warto uzyskać wykształcenie wyższe, bo ułatwia znalezienie zatrudnienia (choć nie jest ono osobliwym atutem kandydata). Według badań ostatnio przeprowadzonych przez Lubelskie Obserwatorium Rynku Pracy aż 39%¹² większych pracodawców rekrutujących pracowników z terenu Lubelszczyzny preferowało kandydatów z wykształceniem wyższym.

⁹ Dreła K., *Dyskryminacja na polskim rynku – aspekt młodzieży*, Uniwersytet Szczeciński, Zeszyty Naukowe ZPSB Firma i Rynek 1/2012 str.105.

¹⁰ www.biznes.newseria.pl, *Pracodawcy zatrudniają głównie absolwentów z doświadczeniem. Ciężko o pracę bez stażu i praktyki*, dostęp: 26.11 2014.

¹¹ *Potrzeby i oczekiwania pracodawców, Raport z badań ilościowych wśród pracodawców województwa lubelskiego zatrudniających co najmniej 10 pracowników (I fala badania – VI/VII 2014)* LORP, Lublin 2014 s 22.

¹² Tamże, s. 25.

Osoby posiadające wykształcenie wyższe oceniają, że posiadane wykształcenie daje możliwość awansu, wpływa na umiejętność radzenia sobie w życiu oraz prestiż społeczny¹³. Kolejne dane statystyczne także świadczą o tym, że osoby z wyższym wykształceniem lepiej od pozostałych radzą sobie na rynku pracy, nawet gdy dotknie ich bezrobocie. Jak wynika z artykułu „Młodzi wykształceni, ale bezrobotni. Fakty i mity”¹⁴ ponad połowa bezrobotnych z wyższym wykształceniem znajduje pracę w ciągu pierwszego półrocza od momentu jej utraty, blisko jedna trzecia w ciągu pierwszych trzech miesięcy. Natomiast im niższe wykształcenie, tym dłuższy okres poszukiwania pracy. Blisko połowa bezrobotnych bez wykształcenia poszukuje jej ponad rok. Wykształceni, jak opisano w artykule, są bardziej wytrwali, jedynie 2,6% było zniechęconych do poszukiwania pracy w przypadku jej utraty, wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym jest ich 7,2%.

Podsumowanie

Ogólnie rzecz ujmując wykształcenie wyższe w Polsce przestało chronić przed bezrobociem. Świadczy o tym wspomniany w artykule procentowy wzrost bezrobocia w grupie osób z wykształceniem wyższym. Duże bezrobocie w wojewódz-

¹³ *Wybory ścieżki kształcenia, a sytuacja zawodowa, Polaków*, Informacje i opracowania statystyczne, GUS. Warszawa 2013, na podstawie tablicy 1(21) str. 70.

¹⁴ Drozdowicz-Bieć M., *Młodzi, wykształceni ale bezrobotni*, Analiza FOR NR09/2014, 4 sierpnia 2014 r. Warszawa 2014, s. 5.

Sektorowe różnicowanie wydajności pracy...

Aktywność zawodowa kobiet...

Przestrzenne różnicowanie bezrobocia...

Wybrane aspekty populacji bezrobotnych...

twie oraz w kraju utrzymuje się po kierunkach, na które już od dawna na rynku pracy nie ma adekwatnego zapotrzebowania. Do tych kierunków w naszym województwie i w Polsce należą: ekonomia, pedagogika, administracja, politologia. Już od wielu lat kierunki humanistyczne to swoista „kuźnia bezrobotnych”, rokrocznie uczelnie dostarczają więcej absolwentów historii czy psychologii, niż państwo jest w stanie przyjąć¹⁵. Warto zauważyć, że istnieją kierunki studiów, głównie techniczne, po których absolwenci od lat plasują się w ścisłej czołówce najbardziej poszukiwanych pracowników¹⁶. Najmniejszy też jest odsetek bezrobocia wśród absolwentów kierunków inżynierjno-technicznych (w Polsce to jedynie 7%)¹⁷.

¹⁵ www.student.onet.pl, *Po jakich studiach czeka cię dobra praca?*, dostęp: 26.11.2014.

¹⁶ www.kierunki.net, *Techniczne kierunki studiów*, dostęp: 26.11.2014.

¹⁷ www.student.onet.pl, *Po jakich studiach czeka cię dobra praca?* dostęp: 26.11.2014.

Chociaż stopa bezrobocia rejestrowanego dla osób z wykształceniem wyższym jest niższa niż dla osób z innym stopniem wykształcenia, nadal zbyt dużo osób wykształconych dysponujących dużym potencjałem intelektualnym poszukuje zatrudnienia nie tylko w Polsce, ale i innych krajach.

Literatura i źródła

1. Drela K., *Dyskryminacja na polskim rynku – aspekt młodzieży*, Uniwersytet Szczeciński, Zeszyty Naukowe ZPSB, Firma i Rynek 1/2012.
2. Drozdowicz-Bieć M., *Młodzi, wykształceni ale bezrobotni*, Analiza FOR NR09/2014, 4 sierpnia 2014 r., Warszawa 2014.
3. *Magister bez pracy. Oto mapa bezrobocia wśród osób z wykształceniem wyższym*, Biznes Gospodarka Świat www.forsal.pl, dostęp: 25.11.2014.
4. *Polska na czele krajów z najszybszym wzrostem liczby osób z wykształceniem wyższym*, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, www.nauka.gov.pl, dostęp: 25.11.2014.

5. *Po jakich studiach czeka cię dobra praca?*, <http://student.onet.pl>, dostęp: 26.11.2014.
6. *Pracodawcy zatrudniają głównie absolwentów z doświadczeniem. Ciężko o pracę bez stażu i praktyki*, www.biznes.newseria.pl, dostęp: 26.11.2014.
7. *Potrzeby i oczekiwania pracodawców*, Raport z badań ilościowych wśród pracodawców województwa lubelskiego zatrudniających co najmniej 10 pracowników (I fala badania – VI/VII2014) LORP, Lublin 2014.
8. *Ranking szkół wyższych według poziomu bezrobocia absolwentów roku akademickiego 2012/2013*, Wojewódzki Urząd pracy w Lublinie, Lublin 2014.
9. *Wybory ścieżki kształcenia, a sytuacja zawodowa Polaków*, Informacje i opracowania statystyczne, GUS, Warszawa 2013.
10. *Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2012/2013*, Opracowanie sygnałne. Urząd Statystyczny, Lublin
11. *Wyższe wykształcenie Polaków na tle Unii Europejskiej – statystyki*, www.forsal.pl, Giełda, Waluta, Finanse, dostęp: 16.05.2014.
12. <http://www.mpips.gov.pl>. Statystyka
13. *Techniczne kierunki studiów*, art. z dnia 26.11.2014 r. www.kierunki.net.

Sektorowe zróżnicowanie wydajności pracy...

Aktywność zawodowa kobiet...

Przestrzenne zróżnicowanie bezrobocia...

Wybrane aspekty populacji bezrobotnych...

